

Mirkka Sanden

Työllistymisedellytyksiä edistävät ja rajoittavat tekijät Salon uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa ryhmätoiminnassa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Fysioterapeutti YAMK

Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

16.10.16

<p>Tekijä Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Mirkka Sanden Työllistymisedellytyksiä edistävät ja rajoittavat tekijät Salon Party hankkeen uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa ryhmätoiminnassa</p> <p>37 sivua + 5 liitettä Syksy 2016</p>
<p>Tutkinto</p>	<p>Fysioterapeutti YAMK</p>
<p>Tutkinto-ohjelma</p>	<p>Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma</p>
<p>Ohjaajat</p>	<p>Yliopettaja, FT Elisa Mäkinen Yliopettaja, FT Pekka Paalasmaa</p>
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mikä Salon Party osahankkeeseen liittyvässä uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa ryhmätoiminnassa edistää ja /tai rajoittaa työllistymisedellytyksiä. Selvityksen tavoitteena on edistää pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Tuotoksena syntyi kuvaus työllistymisedellytyksiä edistävästä ja rajoittavista tekijöistä Salon uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa ryhmätoiminnassa.</p> <p>Opinnäytetyö on laadullinen ja aineisto on kerätty kahdessa työkykyä ylläpitävässä ryhmässä (tyky-ryhmä) haastattelun avulla. Saatu aineisto on analysoitu induktiivisen sisälönanalyysin avulla.</p> <p>Työllistymisedellytyksiä edistävät tekijät ovat: Tiedon lisääntyminen yhdistysten toiminnasta ja kaupungin palveluista, ryhmätoiminnan positiivinen vaikutus hyvinvointiin, parempi taloudellinen tilanne, vapaa-ajan liikunnan lisääntyminen ryhmätoiminnan aikana ja hankkeen työntekijöiden apu jatkopolkujen kanssa.</p> <p>Työllistymisedellytyksiä rajoittaviksi tekijöiksi muodostui sairastaminen ryhmätoiminnan aikana, ikä rajoittavana tekijänä, huonot kokemukset kuntouttavasta työtoiminnasta, työelämäkontaktien puute ryhmätoiminnassa ja luentojen soveltumattomuus ryhmälle.</p> <p>Opinnäytetyön avulla Salon Party hankkeen vetäjät saavat palautetta ryhmätoiminnasta osallistujien näkökulmasta. Työssä esille tulleita edistäviä ja rajoittavia tekijöitä voidaan toivottavasti käyttää apuna uusien ryhmien suunnittelussa.</p>	
<p>Avainsanat</p>	<p>pitkäaikaistyöttömyys, ryhmätoiminta, toimintakyky, työkyky, työllistymisedellytykset</p>

Author Title Number of Pages Date	Mirkka Sanden The promotive and restrictive factors of employment potential in new group activities intended for long-term unemployed in Salo 37 pages + 5 appendices Fall 2016
Degree	Master of Health Care
Degree Programme	Rehabilitation
Instructors	Elisa Mäkinen, Principal Lecturer, PhD Pekka Paalasmaa, Principal Lecturer, PhD
<p>The purpose of this thesis was to determine the promotive and restrictive factors of group activities intended for long-term unemployed in Salo Party project. The target of the thesis is to promote employment. Throughput is a description of factors that promote and restricts employment potential in new group activities intended for long-term unemployed in Salo.</p> <p>The approach of this thesis is qualitative. The material is collected using a theme-interview method in two groups. The groups were undergoing new three month group period at the time. The material is analysed using the logic of inductive conclusion.</p> <p>After the classification the promotive factors of employment potential was: increased information, positive effect of the group activities, better economic situation, increased exercise in the spare time during the group period and the help of the project workers with future plans and in health care.</p> <p>The restrictive factors of employment potential were: illness during the group period, age as a restrictive factor, bad experiences of rehabilitating work, lack of working life contacts during the group period and the aptitude of the lectures.</p> <p>The thesis gives feedback to the group leaders in Salo Party project. Hopefully the promotive and restrictive factors presented in the thesis can be used in planning new group contents in the future.</p>	
Keywords	long-term unemployment, group activities, ability to work, ability to act, employment potential

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Pitkäaikaistyöttömyys ja ryhmätoiminta	
	2.1 Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen yhteiskunnallisesta näkökulmasta	2
	2.2 Ryhmätoiminta pitkäaikaistyöttömän työllistymisedellytyksien vahvistajana	5
3	Työllistymisedellytyksiä edistävät ja rajoittavat tekijät	7
	3.1 Työllistymisedellytysten tarkastelu työkykymallien avulla	7
	3.2 Työllistymisedellytyksiä rajoittavia tekijöitä	10
4	Toimintaympäristön kuvaus	12
5	Tavoite ja tarkoitus	16
6	Menetelmälliset ratkaisut	
	6.1. Tutkimuksellinen lähestymistapa	17
	6.2. Opinnäytetyön eteneminen	17
	6.3. Tiedontuottajien valinta ja kuvaus	18
	6.4. Aineiston kerääminen	19
	6.5. Aineiston analysointi	21
7	Tulokset	
	7.1 Työllistymisedellytyksiä edistävät tekijät	22
	7.2 Työllistymisedellytyksiä rajoittavat tekijät	25
8	Tulosten tulkintaa	27

9 Pohdinta 28

Lähteet 33

Liitteet

liite 1 Haastattelun runko

liite 2 Tutkimushenkilötiedote

liite 3 Suostumus tutkimukseen osallistumiseen

liite 4 Aineiston luokittelua: työllistymisedellytyksiä edistävät tekijät ryhmätoiminnassa

liite 5 Aineiston luokittelua: työllistymisedellytyksiä rajoittavat tekijät ryhmätoiminnassa

1 Johdanto

Hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta seuraavien vuosikymmenien haasteena on työllisyysasteen nostaminen nykyistä korkeammalle. Tämä edellyttää mahdollisimman monen työkäisen henkilön osallistumista työelämään. On kiinnitettävä aikaisempaa enemmän huomiota työssä jaksamisen tukemiseen, työttömien työllistämiseen sekä erityistä tukea tarvitsevien kuntoutus- ja työllistymispalveluihin, jotta työllisyysastetta pystytään parantamaan. (Kuntoutuksen tutkimuksen kehittämisohjelma 2003: 22.)

Salo nimettiin vuonna 2009 äkillisen rakennemuutoksen alueeksi johtuen Nokian laajoista irtisanomisista. Lyhyessä ajassa on tapahtunut voimakas elinkeinorakenteen muutos ja työpaikkojen määrä on vähentynyt jyrkästi, vuosina 2008 -2012 työttömyys kaksinkertaistui Salossa. Myös pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut voimakkaasti. (Ylikännö – Kehusmaa 2015:6.)

Vuonna 2015 käynnistettiin ESR osarahoitteinen hankekokonaisuus, Party- parempaa työ- ja toimintakykyä. Hankkeen tavoitteena on edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä sekä luoda heille uusia ja kokonaisvaltaisempia palveluja, mutta myös siirtää työllisyysneuvonnan päävastuu valtiolta kunnille. Hankkeen toiminta-aika on 1.4.2015 - 31.3.2018. Koko hankkeen koordinointi tapahtuu Raumalla, missä on kaksi osahanketta (Rauman kaupunki ja Rauman Taitokunto Oy). Osahankkeita on lisäksi Salossa, Somerolla, Turussa, Eurajoella ja Eurassa. Lisäksi Työterveyslaitos ja Vates-säätiöllä on omat osahankkeensa. Tässä tutkimuksessa keskitytään Salon osahankkeessa pilotoitavaan työkykyä ylläpitävään (tyky) ryhmätoimintaan. (Party projektisuunnitelma 2015.)

Salon Party osahankkeen aikana pilotoidaan uutta kuntouttavan työtoiminnan ryhmätoimintaa pitkäaikaistyöttömille, arvioidaan vaikutuksia sekä juurrutetaan hyviä toimintamalleja. Hankkeen tavoitteena on hyvinvoinnin lisääntyminen asiakkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisäämällä omassa kuntoutusprosessissa. ”Työttömyyden pitkittymistä ja syrjäytymistä ehkäisevien ryhmien avulla pidetään pitkäaikaistyöttömät työkykyisinä ja parannetaan valmiuksia siirtyä työelämään tai koulutukseen sekä ehkäistään syrjäytymistä.” (Party Salon tarkennettu toimintasuunnitelma 2.6.2015.)

Oman opinnäytetyön tavoitteena on edistää osallistujien työllistymistä selvittämällä, mitä ovat työllistymisedellytyksiä edistävät ja rajoittavat tekijät Salon Party- hankkeen uudessa ryhmätoiminnassa.

2 Pitkäaikaistyöttömyys ja ryhmätoiminta

2.1 Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen yhteiskunnallisesta näkökulmasta

Tilastokeskus määrittelee pitkäaikaistyöttömäksi henkilön, joka on ollut yhtäjaksoisesti työttömänä 12 kuukautta tai sitä pidemmän ajan. Vuoden 2015 lopussa työttömiä henkilöitä oli Suomessa 241 000 tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan ja 377900 Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen mukaan. Työttömyysaste oli 9,2 %. (TEM-työllisyyskatsaus 2015; Tilastokeskus 2015.)

Hallitusohjelmaan 2015 on kirjattu tavoite työvoimahallinnon uudistuksesta työllistymistä tukevaksi. Tavoitteena on esim. lisätä yritysten työllistämishalukkuutta uudistuksilla, joiden päämääränä on uusien työpaikkojen luominen ja työllistämisen esteiden purkaminen. Uudistukseen liittyy myös esim. TE-toimiston ja kunnan vastualueiden muuttuminen. Tulevaisuudessa TE- toimisto vastaa työnvälityksestä, kun taas vastuu vaikeimmin työllistyvästä työvoimasta siirtyy kunnan työvoimapalveluun työssäkäyntialueittain. (Hallitusohjelma 2015:17.)

Osatyökykyisten osalta tavoitteeksi on kirjattu sosiaaliturvajärjestelmän muutos työllistymistä kannustavaksi ja edistäväksi. Tätä tukevat esim. uudet lait ja lainmuutokset. Vuoden 2015 alussa on tullut voimaan laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta. ”Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos yhdessä arvioivat työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoitukseenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta” (TYP-laki 1369/2014; Hallitusohjelma 2015:22.)

Samalla vuoden 2015 alusta astui voimaan muutos, missä yli 300 päivää työmarkkina-
tuella olleiden pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuu siirtyi valtiolta kun-
nille. Rahoitusvastuuta jaettiin jo vuonna 2006, jolloin yli 500 päivää työmarkkinatuella
olleiden määrä laski 25 %. Työministeriön lyhyen aikavälin ennusteen mukaan menossa
on tällä hetkellä aktivointitoimet 300- 499 päivää työmarkkinatuella olleille. (Alatalo – Hä-
mäläinen – Maunu 2015:19.)

Vuosina 2003 -2007 Matti Vanhasen hallituksen työllisyysohjelman keskeisenä kehittä-
mishankkeena oli julkisen työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus. Työllisyysohjelman
myötä uudistettiin työvoimatoimiston palvelumalli ja perustettiin työvoiman palvelukes-
kuksia, joiden tavoitteena on ollut palvelujen kohdentaminen heikoimmassa työmark-
kina-asemassa oleviin henkilöihin kehittämällä toimintakykyä ja työllistymistä tukevia pal-
velukokonaisuuksia moniammatillisen ja poikkihallinnollisen verkostoyhteistyön avulla.
Ensisijaisina tavoitteina oli alentaa rakenteellista työttömyyttä sekä ennaltaehkäistä pit-
kittyvää työttömyyttä ja tätä kautta vähentää työttömyydestä johtuvia kustannuksia. Yk-
silötason tavoitteina ovat asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn nostaminen sekä aktiivisen
elämän ja osallisuuden lisääminen. (Valtakari – Syrjä – Kiuru 2008: 1,29 -30.)

TYPissä eli työvoiman palvelukeskuksissa on yhdistetty työvoima- ja sosiaalipalvelut,
Kelan palvelu sekä osittain myös terveystyö. Suomen TYP- mallissa ja Norjan NAV
mallissa löytyy yhtäläisyyksiä mutta myös eroja. Norjassa on kehitetty palvelumalli, jossa
työvoima-, sosiaali- ja terveystyön palvelut on integroitu ja luotu NAV (National ar-
beids och velferdsetatet). NAVissa on yhdistetty työvoimahallinto ja eläkehallinto uudeksi
työ ja hyvinvointihallinnoksi vuosien 2006 ja 2010 välillä. NAVissa on yhdistettynä koko
työvoimahallinto ja Kelan palvelut ja se on ensimmäinen palvelupiste, mistä palvelu aloi-
tetaan.(Arnkil – Spangar – Jokinen 2012: 31, 37- 38.) TYPiin tullaan yleensä TE toimiston
tai sosiaalitoimiston lähettämänä.

Kansaneläkelaitos toteutti yhdessä sosiaali-, terveys-, ja työministeriön kanssa valtakun-
nallisen KIPINÄ-kuntoutuskokeilun vuosina 2002 -2004. Kokeiluun osallistui 13 eri pro-
jektissa 45 vuotta täyttäneitä pitkäaikaistyöttömiä yhteensä 450 henkilöä, jotka tarvitsivat
kuntoutusta ennen osallistumistaan työvoimatoimiston ensisijaisiin toimenpiteisiin tai
kuntouttavaan työtoimintaan. Toimenpiteistä suurin osa oli yksilön toimintakyvyn vahvis-
tamiseen tähtäävää toimintaa sekä terveyden ylläpitämistä ja parantamista. Projektien

tulokset olivat vaatimattomat työelämään ja koulutukseen sijoittumisen osalta mutta rohkaisevia kuntoutujien motivoinnin, toimintakykyyn vaikuttamisen, arjessa selviytymisen ja tukemisen kannalta. (Suikkanen – Linnakangas – Harjajärvi - Martin 2005:1.)

Kipinä hankkeen raportissa kuvataan pitkäaikaistyöttömien tukemista vaiheittaisena prosessina mikä alkaa kuntoutuksesta ja tavoitteena on työelämään siirtyminen (Suikkanen – Linnakangas – Harjajärvi - Martin 2005). Arnkil, Spangar ja Jokinen (2012) taas totesivat selvityksessään heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluista, että parhaita tuloksia oli saavutettu sellaisilla malleilla, joissa pyrittiin mahdollisimman nopeasti saamaan henkilö normaaliin työsuhteeseen erilaisilla tukitoimilla eikä perinteisesti kuntoutus edellä. (Arnkil – Spangar – Jokinen 2012: 11.)

Arnkil, Spangar ja Jokisen (2012) selvityksessä on tarkasteltu heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluita Pohjoismaissa sekä Alankomaissa, Iso-Britanniassa, Saksassa ja Ranskassa. Tavoitteena oli antaa kokonaiskuva näiden maiden toimintamalleista ja tukijärjestelmistä liittyen heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden pääsyyn työmarkkinoille. Suurimpana haasteena kaikissa maissa oli heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden parempi integroituminen työelämään. Kokemusten mukaan tällainen järjestelmä tarvitsee tuekseen uudenlaista työelämän kulttuuria ja muutoksia myös säädöksiin, strategioihin ja sopimuksiin. (Arnkil – Spangar – Jokinen 2012: 11.)

Koistinen ja Asplund pohtivat raportissaan työmarkkinoiden rakenteellisten muutosten vaikutusta työnhakijoiden ja esim. pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten asemaan. Tutkimuskirjallisuus on heidän tutkimuksissaan antanut viitteitä siitä, että rakennemuutosten jälkeen työvoiman kysyntä kohdistuu eri aloille kuin ennen rakennemuutosta ja työnantajat suosivat rekrytoinnissa muita kuin työttömiä henkilöitä. (Asplund-Koistinen 2014:6.)

Tutkimuksessa ei Asplund ja Koistisen mukaan ole juurikaan keskitytty siihen, miten työvoiman kysynnän selektiivisyys ja työvoimaa palkkaavien yritysten käyttäytyminen vaikuttavat pitkäaikaistyöttömyyteen. Työllisyys ja alueelliset erot työmarkkinoilla ovat sellaisia asioita, joihin ei pelkästään yksilötasoisilla toimilla voi vaikuttaa, vaan tukitoimet tulisi suunnitella olosuhteiden mukaisesti. (Asplund - Koistinen 2014:10.)

Rakennemuutoksesta kärsivät alueet voivat saada rahoitusta esim. koulutukseen, yrittäjyyden tukemiseen tai palkkatukeen eri tahoilta. Tällaisia tahoja ovat esim. Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan globalisatorahasto (EGR). Esim. Euroopan sosiaalirahaston (ESR)tuella on toteutettu Salossa monia projekteja. Suurimpia tuen saajia ovat olleet YritysSalO Oy, Salon kaupunki, Salon seudun koulutuskuntayhtymä. Yrityssalo on kaupungin omistama osakeyhtiö, jonka toimintalinjana on työvoiman ja yritysten kehittäminen ja yrittäjyyden lisääminen. (Ylikännö – Kehusmaa 2015: 10.)

2.2 Ryhmätoiminta pitkäaikaistyöttömän työllistymisedellytysten vahvistajana

Työvoiman palvelukeskusten perustamisen myötä työnvälitys ja muut työllistämistä edistävät palvelut eriytettiin. Vuosina 2004 -2006 perustettiin 38 työvoiman palvelukeskusta, joiden piirissä on noin kolmannes Suomen kunnista. Viranomaisarvioiden mukaan palvelukeskusten osaaminen on tuonut lisäarvoa heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluihin. Palvelukeskukset palvelevat työttömiä, joiden työttömyys on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä. Tavoitteena on löytää asiakkaan elämäntilanteeseen sopiva ratkaisu. Eri vaihtoehtoja on esim. työllistyminen, ammatillinen koulutus, kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta. (Salon sosiaali- ja terveyspalvelut 2016c.)

Moniammatillisen palvelun tarve on edellytyksenä palvelukeskuksen asiakkuuteen ja se perustuu palvelutarpeen arvioon. Asiakkuus saa yleensä kestää enimmillään 2-3 vuotta. Asiakkuus päättyy, kun monialaisen palvelun tarve loppuu tai todetaan että palvelulla ei ole pystytty edistämään työhön kuntoutumista. Jos henkilön työ- ja toimintakyky on sellainen, ettei hän kykene osallistumaan työhön kuntoutukseen, hänet ohjataan kunnan järjestämävastuulla olevien sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010: 1-4)

Karjalainen & Karjalainen (2010) ovat tarkastelleet kuntouttavasta työtoiminnasta tapahtuvia siirtymiä pääkaupunkiseudulla Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportissa. Työpoliittisesta näkökulmasta siirtymät työelämään voivat olla suoria tai välillisiä. Tällaisia välillisiä siirtymiä voivat olla esim. työhön paluuseen tähtäävä ammatillinen kuntoutus, siirtyminen palkkatuettuun työhön, työelämävalmennus tai työkokeilu/harjoittelu. Työtön henkilö voi siirtyä kuntouttavan työtoiminnan kautta myös eläkkeelle tai sairausvapaalle, mikä katsotaan sosiaalipoliittiseksi siirtymäksi. Mahdollista on myös jatkaminen kuntouttavassa työtoiminnassa ja palaaminen toimeentulotuen asiakkaaksi, mitkä ovat luonteeltaan sosiaalipoliittisia siirtymiä. Tutkimuksen mukaan selvästi eniten tapahtui sosiaalipoliittisia siirtymiä kuntouttavan työtoiminnan jälkeen. (Karjalainen – Karjalainen 2010: 17 - 18, 54.)

Tutkimuksen asiakasraadeissa kuntouttava työtoiminta nähtiin hyödyllisenä työ- ja toimintakyvyn parantamisen, mutta ei välttämättä työsaannin kannalta. Positiivisena nähtiin työtoiminnan tuoma vaihtelu kotioloihin, selkeä päivärytmi ja mielekäs järkevä työ. Alle kolme kuukautta toiminnassa olleilla yli puolella oli työ jatkotavoitteena, alle 25-vuotiailla useammin kuin yli 55-vuotiailla. Nuorien keskuudessa myös opiskeluhaluus oli suurempaa. Vielä vuoden toiminnassa mukana olleillakin työ oli jatkotavoitteena noin kolmasosalla. Toiveet työnsaannista näyttivät romahtavan yli kaksi vuotta toiminnassa mukana olleilla selvästi. Yhtenä syynä nähtiin sopivien työpaikkojen vähäinen määrä työmarkkinoilla. (Karjalainen – Karjalainen 2010: 58 - 61, 68.)

3 Työllistymisedellytyksiä edistävät ja rajoittavat tekijät

3.1 Työllistymisedellytysten tarkastelu työkykymallien avulla

Tässä luvussa tarkastellaan työllistymisedellytyksiin liittyviä tekijöitä. Koska kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen, on toimintakyvyn ja työkyvyn käsitteitä tarpeen tarkastella myös yleisesti.

Toimintakyvyn määritelmää esittelen Kansainvälisen toimintakykyluokituksen, ICF mallin (WHO 2001) sekä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) määritelmän avulla. Tällä hetkellä enemmän käytettyjä työkyvyn malleja on Suomessa esim. Työterveyslaitoksen työkykytalo (Ilmarinen 2003) ja Kuntoutussäätiössä kehitetty moniulotteinen työkykymalli (Järvikoski, Härkäpää & Mannila 2001) (Järvikoski 2013: 33).

ICF mallissa peruskäsitteenä on toimintakyky ja sitä tarkastellaan yhteydessä sekä terveyteen että yksilö- ja ympäristötekijöihin. ICF mallissa ei erotella fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. ICF mallissa näkökulmana on osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja sen on todettu soveltuvan hyvin kuntoutuksen tavoitteisiin ja voimavaralähtöiseen työtöteeseen. (Järvikoski 2013: 28 -29.)

Toimintakyky on ICF mallissa kolmiulotteinen ja se jakautuu 1)kehon toimintoihin ja rakenteisiin 2) suorituksiin ja 3)osallistumiseen. Kehon toiminnot tarkoittavat fysiologisia toimintoja sisältäen mielen toiminnot. Kehon rakenteet tarkoittavat anatomisia rakenteita, kuten raajoja tai elimiä. Suoritustoiminta on yksilön toteuttama tehtävä tai toimi ja osallistuminen tarkoittaa osallisuutta elämän tilanteisiin.(Pohjolainen - Heimonen 2009: 20.)

Yksilö- ja ympäristötekijöistä puhutaan myös kontekstuaalisina tekijöinä. Yksilötekijöitä ovat esim. ikä, sukupuoli, rotu, terveydentila, yleiskunto, elintavat ja tottumukset, koulutus, ammatti, elämäkokemukset ja sosiaalinen tausta. Ympäristötekijät ovat yksilön ulkopuolella oleva fyysinen, sosiaalinen ja asenneympäristö, missä ihmiset elävät. Yksilö- ja ympäristötekijät ovat vuorovaikutussuhteessa kehon toimintoihin ja rakenteisiin sekä suorituksiin ja osallistumiseen. (Pohjolainen – Heimonen 2009: 20.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrittelee toimintakyvyn seuraavasti: Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista – työstä, opiskelusta, vapaa-ajasta ja harrastuksista, itsestä ja toisista huolehtimisesta – siinä ympäristössä, jossa hän elää. Ihmisen toimintakyky riippuu myös ympäristön myönteisistä tai kielteisistä vaikutuksista. Asuin- ja elinympäristöön liittyvillä tekijöillä, muiden

ihmisten tuella tai erilaisilla palveluilla voidaan tukea ihmisen toimintakykyä ja selviytymistä arjessa. Toimintakykyä voidaan kuvata myös tasapainotilana kykyjen, elin- ja toimintaympäristön sekä omien tavoitteiden välillä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Työkyvyn käsite on moniulotteinen ja se on vuosien varrella muuttunut, kun tutkimustietoa on tullut lisää. Käsitteen monipuolistumisen myötä myös työkyvyn tarkastelun näkökulma on muuttunut lääketiedettä painottavasta näkökulmasta moniulotteisempaan suuntaan, jossa perinteisten tekijöiden lisäksi huomioidaan mm. työyhteisö, johtaminen ja työelämän ulkopuolinen ympäristö. Moniulotteisuuden vuoksi työkyvyn arvioiminen ei onnistu luotettavasti yhdellä mittarilla, vaan tarvitaan menetelmiä joissa yhdistyy asiantuntija-arvio sekä henkilön oma käsitys työkyvystä. (Gould, Ilmarinen, Järvisalo, Koskinen 2006:19.)

Työterveyslaitoksen työkykytalossa työkyky määritellään työn ja ihmisen voimavarojen suhteena tasapainomallin mukaisesti. Ihmisen voimavarat tässä mallissa ovat arvot, asenteet, motivaatio, ammatillinen osaaminen, terveys ja toimintakyky. Työn tarkasteltavia alueita ovat työolot, työn sisältö ja vaatimukset, työyhteisö ja organisaatio sekä esimiestyö ja johtaminen. Jotta työkyvyn edistämistoimet voidaan kohdistaa tehokkaasti, on pystyttävä tunnistamaan työkyvyn kannalta tärkeimpien tekijöiden merkitys. (Ilmarinen 2003.)

Kuntoutussäätiön moniulotteinen työkykymalli muodostuu kolmesta ydinasiasta, jotka ovat jaksaminen, työn hallinta ja työyhteisöosallisuus. Näitä ulottuvuuksia voi tarkastella tasapainomallin lailla yksilöllisten rakenteiden, kykyjen ja taitojen sekä työn ja työolosuhteiden välisen suhteen pohjalta. Mallissa pyritään huomioimaan myös työorganisaation tehtävät ja toimintaympäristö, esim. työroolit, työvälineet ja työprosessit. (Gould ym. 2006: 26 -27.)

Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011- raportin mukaan koettu terveys heikkeni johdonmukaisesti iän mukana, eikä sukupuolten välillä ollut merkittäviä eroja. 30–44-vuotiaista lähes 90 % luokitteli oman terveytensä hyväksi tai melko hyväksi, ja 55–64-vuotiaistakin vielä runsaat kaksi kolmasosaa piti terveyttään vähintään melko hy-

vänä. (Koskinen, Lundqvist, Ristiluoma 2011: 21.) Epävarmat työsuhteet sekä pitkäaikainen työttömyys olivat yhteydessä heikommaksi koettuun terveyteen verrattuna pysyvissä työsuhteissa oleviin henkilöihin (Griep – Kinnunen – Nätti – Cuyper – Mauno - Mäkikangas & De Witte 2015).

Saksassa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin yli 12 kk työttömänä olleiden henkilöiden terveysriskejä. Tutkimuksessa todettiin että yli 50 % tutkituista oli kolme tai useampi terveyden riskitekijä, esim. liiallinen alkoholin käyttö, ylipaino, tupakointi. Tutkimustulosten perusteella terveyden edistäminen ja terveysriskien vähentäminen nähtiin tärkeäksi pitkäaikaistyöttömien keskuudessa. (Freyer-Adam 2011.) Myös Kristenson ym. (2004) on todennut tupakoinnin, ylipainon, päihteiden käytön ja liikkumattomuuden olevan yleisiä työttömien keskuudessa. Tämä selittää Kristensonin mukaan korkeintaan 25 % negatiivisesta terveysvaikutuksesta. (Kerätär 2016: 56.)

Kerätär ja Karjalainen (2010) ovat todenneet tutkimuksessaan, että osalla pitkäaikaisyöttömistä toimintakykyyn vaikuttavat riittämättömästi hoidetut sairaudet, mitkä olennaisesti heikentävät työllistymismahdollisuuksia (Kerätär – Karjalainen 2010). Hoitoon ei välttämättä hakeuduta yhtä helposti ja tähän voi olla yhtenä syynä mielenterveysongelmat, esim. ahdistus ja depressio. (Kerätär 2016: 48).

Erityisesti pitkäaikainen työttömyys tai toistuvat työttömyysjaksot, korkea ikä, taloudelliset vaikeudet, alkoholin käyttö ja mielenterveysongelmat voivat pahentaa työttömyyden terveysvaikutuksia. Toisaalta voi olla monia tekijöitä ja yksilöllisiä ominaisuuksia, jotka lieventävät terveysvaikutuksia, esim. vahva sosiaalinen tuki, hyvä itsetunto ja hyvät selviytymiskeinot. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.)

Suomalaisten työ, työkyky ja terveys 2000-luvun alkaessa- tutkimuksessa todettiin, että terveys liittyy vahvimmin koettuun työkykyyn. Myös työn henkisellä ja fyysisellä rasittavuudella sekä työasenteilla oli vahva yhteys työkykyyn, kun taas osaamisen ja työyhteisöongelmien yhteys oli heikompi. Työkyvyttömyyden todennäköisyys lisääntyi huomattavasti pitkäaikaissairaiden joukossa, mutta on tärkeää huomata, että suuri osa sairaista

arvioi olevansa työkykyisiä. Haasteeksi jää tunnistaa tekijät, joiden ansiosta pitkäaikais-sairaat kokevat työkykynsä hyväksi. Vahvistamalla näitä tekijöitä voitaisiin tukea esim. ikääntyvää työvoimaa. (Aromaa – Koskinen 2010: 102 -103.)

Hankalassa asemassa ovat sellaiset työttömät henkilöt, jotka eivät pääse eläkkeelle mutta eivät myöskään työllisty avoimille työmarkkinoille. Näillä henkilöillä tulisi olla mahdollisuus työllistyä osa-aikatyöhön, välityömarkkinoille tai muuhun toimintakykyä tukevaan toimintaan palkkatyön ulkopuolella. (Kokko - Nenonen – Martelin - Koskinen 2013: 326.)

3.2 Työllistymisedellytyksiä rajoittavia tekijöitä

Työllistymisen esteet-tutkimuksessa Antti Parpo tarkastelee työllistymistä estäviä tekijöitä pitkäaikaistyöttömien keskuudessa ja näistä erityisesti kannustinloukkujen vaikutuksia työttömien työllistymiseen. Haastattelututkimukseen osallistuneista suurin osa koki keikkatöiden olevan taloudellisesti kannustamatonta, mutta moni oli siitä huolimatta valmis vastaanottamaan työtä. Taloudellisesti kannustamaton keikkatyö nähtiin pidemmällä aikavälillä hyödyllisenä ja työllistymistä edistävänä toimintana. Työ sinällään nähtiin yhteiskunnassa tärkeänä arvostuksen lähteenä ja itseisarvona. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mitkä tekijät vaikeuttavat pitkäaikaistyöttömien työllistymistä avoimille markkinoille. Merkittävimpiä työllistymisen yksilöllisiä esteitä tulosten mukaan olivat korkea ikä, alhainen koulutus ja yksin asuminen. (Parpo 2007: 45, Tuloksellisuustarkastuskertomus 229/2011: 53.)

Terävä – Virtanen – Uusikylä ja Köppä (2011) ovat tulleet tutkimuksissa samankaltaisiin johtopäätöksiin työllistymisen esteistä kuin Parpo (2007). Heidän mukaansa korkea ikä, alempi koulutustaso sekä vaikeamman työttömyyden alueella asuminen liittyivät vaikeampaan työllistymiseen. Samalla kuitenkin tuli ilmi, että työllistymisen esteisiin liittyy monia muitakin, vaikeasti havaittavia syitä. Monesti myös TE toimiston virkailijat joutuvat tekemään päätöksiä puutteellisten tietojen varassa, koska esim. terveystietoja ei voi kirjata TE toimiston tietojärjestelmään. He puhuvat tutkimuksessa myös ns. hyvinvointivaajeesta, mikä tarkoittaa työllistymisen esteiden liittymistä henkilön fyysiseen, henkiseen ja

sosiaaliseen hyvinvointiin sekä kykyyn selvitä arjesta, esim. sellaisiin tekijöihin kuin terveydelliset rajoitteet, päihderiippuvuus, elämänhallinnanvaikeudet, motivaatioon liittyvät kysymykset, velkaantuminen, varattomuuden aiheuttamat ongelmat ja perhesyyt (Terävä – Virtanen – Uusikylä – Köppä 2011: 34 -35.)

Paltamon kunnassa toteutettiin vuosina 2009 -2013 täystyöllistämiskokeilu, jonka keskeisenä ideana oli työllistää kaikki kunnan työttömät työnhakijat palkkatyösuhteeseen ja etsiä polkuja avoimille työmarkkinoille. Kokeilussa olivat yhteistyötahoina TE- toimisto, Työnhakuklubi ja Työvoimatalo. TE-toimistosta asiakas ohjattiin ensin Työnhakuklubin työnhakuvalmennukseen ja tämän jälkeen asiakas siirtyi töihin Työvoimataloon, ulkopuoliseen työhön tai opiskelemaan. Koska asiakkaat olivat palkkasuhteessa, he olivat oikeutettuja työterveyshuoltoon. Työterveyshuollon palvelujen saatavuus osoittautui kokeilussa merkittäväksi ja palvelujen avulla havaittiin monia toiminta- ja työkykyongelmia ja kuntoutustarpeita, mitkä olisivat jääneet perinteisessä terveystarkastuksessa huomaamatta. Kokeilussa kehitettiin uusia toimintakäytäntöjä vaikeasti työllistyvien henkilöiden terveyden ja toimintakyvyn selvittämiseen. (Kokko - Nenonen – Martelin - Koskinen 2013: 314 – 317.)

Minna Korpi on tehnyt työelämälähtöisen tutkimuksen liittyen vajaakuntoisten työttömien työllistymisedellytyksiin. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä ovat vajaakuntoisten työttömien työkykytekijät ja työllistymisedellytykset työttömien itsensä kuvaamana. Yksilöhaastatteluilla kerätyn aineiston mukaan työllistymisedellytyksiksi työttömien näkökulmasta muodostuivat ammatillisten valmiuksien vahvistuminen, terveydentila, tietoisuus mahdollisuuksista ja velvollisuuksista sekä voimaantumisen vahvistuminen. Tätä Korven tekemää jaottelua on hyödynnetty teemahaastattelun teossa. (Korpi 2010: 15,24.)

4 Toimintaympäristön kuvaus

Salossa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta joulukuussa 2015 oli 18,3 %. Työttömiä työnhakijoita oli 4585, joista pitkäaikaistyöttömiä 1430. Vastaavat luvut vuonna 2006 olivat 1959/435. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta vuonna 2006 oli 7,5 %. Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen lähteenä on TE-toimiston asiakasrekisteri, kun tilastokeskuksen työvoimatutkimus on otostutkimus. (Tilastokeskus 2015.)

Työttömyys kaksinkertaistui Salossa vuosina 2008 -2012 johtuen Nokian laajoista irtisanomisista. Salosta tuli äkillisen rakennemuutoksen alue vuonna 2009. Myös nuorten alle 25- vuotiaiden työttömyys kasvoi vuonna 2009 johtuen taloudellisesta tilanteesta. Nuorten tilanne on pysynyt tämän jälkeen lähes samalla tasolla, mutta pitkäaikaistyöttömien määrä on lisääntynyt. (Ylikännö – Kehusmaa 2015:9.)

Suuri rakenteellinen työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys ovat merkittävä rasitus julkiselle taloudelle. Pitkällä aikavälillä myös potentiaalinen tuotanto rajoittuu. Työttömyys näkyy taloudessa veronmenetyksinä ja esim. lisääntyneenä sosiaali- ja terveystalouden sekä toimeentuloturvan käyttönä. (Valtion talousarvioesitys vuodelle 2015.)

Salon kaupunki on mukana valtakunnallisessa Party-hankkeessa, jonka tavoitteena on kehittää uusia palveluja työttömille työnhakijoille. Hanketta rahoittavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä Euroopan sosiaalirahasto. Hankkeen päähallinnointi on Raumalla ja osahanketoimijoita Salon lisäksi ovat Turku, Somero, Eura, Eurajoki, valtakunnallinen VATES-säätiö ja sosiaalinen yritys Rauman TaitoKunto Oy. (Salon sosiaali- ja terveyspalvelut 2016a.)

Kokonaishankkeen tavoitteena on työllisyshoidon päävastuun siirtäminen valtiolta kuntien vastuulle esim. pitkäaikaistyöttömien ja osatyökyisten henkilöiden osalta eli monialaisen yhteispalvelun laajentaminen kaikkiin hankekuntiin ja tätä kautta TYP-lain toimeenpanoon. Hankkeessa on mukana erikokoisia kuntia ja kaupunkeja, joten pilotoinnilla saadaan kattavaa kokemusta monialaisen palvelun ja työllisyshoidon toimivuudesta. (Party hankehakemus 2015:6-9; Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014.)

Koko Party hankkeen yhteisten tavoitteiden lisäksi Salossa kehitetään kuntouttavan työtoiminnan malleja sekä yksilö- että ryhmätoiminnassa eri hallintokuntien ja toimijoiden yhteistyönä. Tavoitteena on luoda erityyppistä ryhmätoimintaa erityyppisille asiakasryhmille: matalan kynnyksen sosiaalinen kuntoutus, työkykyä ylläpitävät ryhmät ja ennaltaehkäisevät ryhmät vähemmän aikaa työttömänä olleille sekä kehittää ohjaajien koulutusta sekä työpankkitoimintaa. (Party projektisuunnitelma 2015:11.)

Salon Party hankkeessa tavoitteena on palveluohjauksen tehostaminen ja palveluun pääsyn nopeuttaminen esim. päällekkäisyyksiä karsimalla. Ryhmätoiminnan sisältöä kehitetään niin, että kaupungin eri hallinnonalojen ja yhteistyökumppanien henkilökunta on suunnittelemassa ja ohjaamassa ryhmiä omilla erikoisosaamisalueillaan. Työllistymistä pyritään edistämään luomalla linkki kuntouttavan työtoiminnan ja palkkatukityöllistämisen välille. (Party Salon tarkennettu toimintasuunnitelma 2015:2.)

Salon osahankkeessa on neljä työntekijää, projektikoordinaattori sekä kolme projektityöntekijää. Salon osahankkeen yhteistyökumppaneita ovat: Salon kaupungin eri hallinnonalat, TE-toimisto, Kela, Salon seudun mielenterveysseura Kriisikeskus Etappi (TOVI), Salon kolmannen sektorin toimijat ja alueen yhdistykset, Salon A-klinikka, Aikuispsykiatrian pkl, Vankeinhoitolaitos, Salon seurakunta, Ammatilliset oppilaitokset, AMK, erityisoppilaitokset, Muut, valtakunnalliset ja paikalliset projektit, Alueen yritykset. (Party Salon osahankkeen tarkennettu toimintasuunnitelma 2.6.2015.)

Työllistymispalvelut toimivat Salossa Waltti – talossa, missä on myös Party hankkeen toimipiste. Saman katon alta löytyvät Salon seudun työvoiman palvelukeskus, Salon kaupungin kuntouttavan työtoiminnan ohjaus, terveydenhoitajan vastaanotto työttömille, Waltin oma kuntouttava työtoiminta pajoilla sekä Walttivalmennus-hanke 2014 -2016. Työvoiman palvelukeskus Salossa palvelee alueen työttömiä, joiden työttömyys on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä tai he ovat moniammatillisen tuen tarpeessa. Asiakkaaksi työvoiman palvelukeskukseen (TYP) tullaan pääsääntöisesti joko työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) tai sosiaalitoimen läheteellä tai palvelukeskuksen kutsumana. (Salon sosiaali- ja terveystyöpalvelut 2016b.)

Kuntouttava työtoiminta on kunnan järjestämää lakisääteistä palvelua pitkään työttömänä olleille henkilöille. Kuntouttavaan työtoimintaan ohjaututaan aktivointisuunnitelman kautta. Suunnitelman ja kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on vahvistaa asiakkaan työ- ja toimintakykyä sekä elämänhallintaa niin, että hän voisi työllistyä, osallistua koulutukseen tai TE-toimiston työllistymistä edistäviin palveluihin. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

Salossa aktivointisuunnitelman tekee TE-toimiston asiantuntija, sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja ja työtön työnhakija yhdessä. Työtoimintaa järjestetään 3-24 kuukaudeksi kerrallaan ja toimintapäiviä on 1-4 päivää viikossa vähintään neljä tuntia kerrallaan. Työtoimintaa toteutetaan kaupungin omissa yksiköissä, yhdistyksissä, säätiöissä, valtiolla ja uskonnollisissa yhdyskunnissa. Työtoimintaa voi olla esim. avustavat tehtävät päiväkodissa, suurtalouskeittiössä, kirjastossa, vanhustyössä sekä erilaisia kädentaitoja vaativat tehtävät. Kuntouttava työtoiminta ei ole työsuhde, joten työssäoloehto ja eläke eivät kerry osallistumisen ajalta. Osallistumisaikana työnhaku pysyy kuitenkin voimassa. (Salon sosiaali- ja terveystyö 2016c.)

Party Salon osahankkeessa pilotoidaan uutta ryhmätoimintaa, esim. työttömien tyky-ryhmiä (työ- ja toimintakykyä ylläpitävät ja edistävät ryhmät), sosiaalisen kuntoutuksen ryhmiä, toimintakyvyn arviointijaksoja ja yksilöllistä ohjausta. Palvelut sopivat pitkäaikais-työttömille, jotka tarvitsevat työ- ja toimintakyvyn kartoitusta, aktivoitumista oman hyvinvoinnin edistämiseen, työnhakutaitojen päivytystä, tukea asioiden hoitamiseen tai oikeiden palvelujen löytämiseen ja palveluohjausta liittyen erilaisiin kuntoutuspalveluihin. (Party Salon tarkennettu toimintasuunnitelma 2015.)

Tällä hetkellä prosessi alkaa asiakkaan kutsumisella alkuhaastatteluun ennen ryhmän aloitusta tai kun lähete on tullut Te - toimistosta, sosiaalitoimesta tai TYPistä. Joskus lähete voi tulla muualtakin. Alkuhaastattelussa kerrotaan Partyn toiminnasta ja tarvittaessa muistakin vaihtoehtoista, (esim.TYP, Walttivalmennus, VOITTO, A-klinikka, Kela ammatillinen kuntoutus jne.) eli asiakas saa alkuhaastattelussa palveluohjausta. Työntekijä käyttää alkuhaastattelussa apuna lomaketta (liite 8) soveltuvin osin. Vain osa alkuhaastatteluihin tulevista asiakkaista osallistuu TYKY ryhmiin. Ennen ryhmää on vielä kuntouttavan työtoiminnan sopimuksen tekeminen, mihin osallistuu myös työsuunnittelija. Sopimuksen tekovaiheessa keskustellaan myös asiakkaan tavoitteista. (Salla Sepälä 2016b.)

Haastatteluun osallistuvat ryhmät olivat järjestyksessä toiset hankkeessa aloittaneet työ- ja toimintakykyä ylläpitävät ja edistävät-ryhmät (tyky-ryhmät), jotka aloittivat jakson joulukuussa 2015 ja lopettivat helmikuun 2016 lopulla. Ryhmiin osallistuvat olivat työttömiä työnhakijoita, jotka olivat ohjautuneet palveluun TE-toimiston, sosiaalitoimiston tai itse-

näisen yhteydenoton kautta. Ryhmiin oli valikoitunut sellaisia henkilöitä, joiden oli katsottu hyötyvän aktivoivasta toiminnasta liittyen esim. työnhakuun, terveyteen ja vertaistukeen. Osa oli ohjautunut Waltti-taloon, koska sopivaa työtoimintapaikkaa ei ollut muualta löytynyt. (Salla Seppälä 2016a.)

Molemmissa ryhmissä toiminta alkoi omaan ryhmään tutustumisella ja työ- ja toimintakyvyn kartoituksella. Kartoitusta tehtiin Työterveyslaitoksen kykyviisarilla ja kuntotestillä sekä jakson alussa että lopussa. Ryhmän alkuvaiheen jälkeen pidettiin uudestaan yksilökeskustelu, jossa tarkennettiin tavoitteita ryhmän ajaksi ja pyydettiin palautetta. Ryhmän loppupuolella oli palautekeskustelu, jossa työnsuunnittelija oli taas mukana. Tapausmisessa kuntoutuja ja ohjaaja täyttivät oman kuntouttavan työtoiminnan palautelomakkeensa, minkä yhteydessä viimeistään mietittiin jatkosuunnitelmaa ja arvioitiin yhdessä asiakkaan toimintakykyä. (Salla Seppälä 2016b; liite 5.)

Yhtenä isona ryhmäkokonaisuutena oli oman hyvinvoinnin edistäminen, missä lähestytään hyvinvointia monesta eri näkökulmasta. Keskustelujen /luentojen kautta tarjottiin tietoa mm. terveysliikunnasta, unesta, stressinhallinnasta ja rentoutumisesta sekä tehtiin käytännön liikuntaharjoittelua sekä Walttitalossa että kaupungin eri liikuntatiloissa. Terveystenhoitaja piti ryhmäläisille luentoja, mutta hänelle oli mahdollista varata myös yksilöllinen aika hankkeen yhteydessä. NLP kouluttaja kävi ryhmäläisten kanssa läpi sellaisia kokonaisuuksia kuin omien ajatusmallien tiedostaminen ja muuttaminen, tietoinen ajattelu ja motivaation tekijät sekä oman suunnitelman laatiminen ja tavoitteiden asettelu. (liite 5.)

Työnhaku/työelämä-teemaa lähestyttiin eri ryhmäkerroilla eri tavoin. Aiheina oli esim. työhakemuksen tekeminen ja miten kertoa omista vahvuuksista työnhakutilanteessa. Ohjelmaan sisältyi tutustumista eri kohteisiin, esim. työttömien toimintaan (TyöSalon) ja ammattiopistoon. Kaupungin eri palveluista kävi henkilöitä puhumassa ryhmissä. Esim. TE-toimiston palvelut, talous- ja velka-asiat, liikuntapalvelut. (liite 5) Myös Kelan virkailija oli tarvittaessa tavattavissa Party hanketiloissa.

Aikaisemmista tyky-ryhmistä suurin osa jatkoi kuntouttavaan työtoimintaan ja joitain lisäksi työllistyi, lähti opiskelemaan tai terveydentilan selvittelyyn. (Salla Seppälä 2016.)

Party hankkeessa mukana olevien kuntien yhteisenä tavoitteena on työhön kuntoutuksen palvelujen edistäminen varsinkin osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien kohdalla. Yhtenä osahankkeena on Rauman Taitokunto Oy:n Arbeetti- Työpankkitoiminta, jonka toimintamahdollisuuksia hankkeessa pyritään selvittämään. Työpankin ajatuksena on työllistää työntekijöitä omassa tuotannossaan ja välittää heitä asiakasyritysten tarpeisiin. Työnhakijan kanssa solmitaan työsopimus työpankkiin ja työllistämisessä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan työkokeilua ja /tai palkkatukea. Työnantajalle työpankki on melko riskitön, koska työpankki kantaa rekrytointivastuun ja työnantaja maksaa vain toteutuneista tunneista. Toiminnallaan Rauman Taitokunto Oy pyrkii kehittämään uusia malleja kunnalliseen tarpeeseen sekä levittämään tietoa ja kokemuksia toimintamalleista myös valtakunnallisesti. (Party projektisuunnitelma 2015:8.)

5 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mikä Salon Party hankkeen uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa tyky-ryhmätoiminnassa

- a) edistää työllistymisedellytyksiä?
- b) rajoittaa työllistymisedellytyksiä?

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvityksen avulla edistää pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Tuotoksena syntyi kuvaus työllistymisedellytyksiä edistävästä ja rajoittavista tekijöistä Salon Party hankkeen uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa tyky-ryhmätoiminnassa.

6 Menetelmälliset ratkaisut

6.1 Tutkimuksellinen lähestymistapa

Tutkimukselliseksi lähestymistavaksi valikoitui laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään tiedonkeruumenetelmänä usein haastattelua. Tässä opinnäytetyössä haastattelut tehtiin ryhmässä, koska sen arveltiin tuottavan eniten tietoa halutusta aiheesta. Ryhmähaastattelun tuottaman aineiston pohjalta pyrittiin selvittämään työllistymisedellytyksiä edistäviä ja rajoittavia tekijöitä pitkäaikaistyöttömien näkökulmasta. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 34.)

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä aineiston kerääminen haastattelun avulla. Haastatteluun valikoituu yksilöt tiettyjen kriteerien mukaan, toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, jossa usein käytetään satunnaisotantaa. Aineistokeskeisyyden vuoksi myös valtasuhteet ovat erilaiset kvalitatiivisessa ja kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Tutkijalla ei ole valtaa aineiston tuottamisen suhteen paljoakaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa, vaikka hän osallistuu tutkimustilanteeseen. On tärkeää, että tutkija yrittää ymmärtää haastateltavien henkilöiden näkökulmia ja ilmaisuja ja pyrkii aktiivisesti vuorovaikutukseen haastattelutilanteessa. (Metsämuuronen 2002: 43.)

6.2 Opinnäytetyön eteneminen

Opinnäyteprojektin suunnittelu alkoi joulukuussa 2015 erilaisten hankkeiden ja mahdollisten tutkimusaiheiden kartoittamisella. Party hanke löytyi netistä tämän etsinnän tuloksena. Opinnäyteprojekti käynnistyi 11.1, kun tekijä otti sähköpostilla yhteyttä Salon Party hankkeen projektikoordinaattori Salla Seppälään. Sovittiin tapaaminen 15.1.16 Waltti talossa. Paikalla palaverissa olivat Salla Seppälä (projektikoordinaattori), Outi Pietilä (tykyryhmät, projektityöntekijä), sosiaalisen kuntoutuksen ryhmien vetäjä ja opinnäytetyön tekijä. Projektityöntekijät kertoivat hankkeesta ja työhön liittyviä käytännön asioita mietittiin, esim. opinnäytetyöhön osallistuvia kohderyhmiä.

Alkupalaverin jälkeen alkoi tutkimussuunnitelman teko. Suunnitelman tekovaiheessa opinnäytetyön tekijä oli sähköpostiyhteydessä projektikoordinaattoriin ja ohjaaviin opettajiin. Opettajien kanssa tapaamisessa 27.1 keskusteltiin kehittämistyön eteenpäin viemisestä ja sen jälkeen yhteyttä pidettiin sähköpostilla. Kun tutkimussuunnitelma oli hyväksytty, haettiin tutkimuslupaa.

Asiakkaiden haastattelut toteutettiin opinnäytetyön tekijän toimesta Waltti talossa helmikuussa 2016. Haastattelussa mukana olleiden ryhmien kokoontumiset päättyivät helmikuun viimeisellä viikolla. Tavoitteena oli saada haastattelut toteutettua ennen tätä ja tavoite toteutui. Ensimmäinen haastattelupäivä oli 17.2.16 ja toinen 19.2.2016. Haastattelujen jälkeen alkoi litterointivaihe, eli haastattelujen kuunteleminen ja aukikirjoitus sana sanalta. Tämän jälkeen alkoi sisältöön perehtyminen ja aineiston luokittelu sekä aiheeseen liittyvän lähdemateriaalin etsiminen.

Kirjoitusvaihe kesti syksyyn 2016 asti kesällä olleen tauon jälkeen. Kokonaisuudessaan eniten aikaa prosessissa vei aineiston luokittelu, mikä osoittautui työn haasteellisimmaksi tehtäväksi. Aineiston luokittelusta tuotoksena tulleet työllistymisedellytyksiä edistävät ja rajoittavat tekijät toimivat palautteena ryhmän vetäjille. Niitä voidaan mahdollisesti käyttää apuna myös uusien ryhmien suunnittelussa jatkossa.

6.3 Tiedontuottajien valinta ja kuvaus

Salon Party osahankkeessa pilotoidaan uutta ryhmätoimintaa pitkäaikaistyöttömille, missä yhtenä ryhmämuotona on työkykyä ylläpitävät ryhmät. Ryhmät on suunnattu yli 300 päivää työttömänä olleille henkilöille, jotka tarvitsevat voimaantumista työelämää varten. Ryhmät kootaan kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan ja yhtä aikaa pyörii kaksi ryhmää, joista toinen kokoontuu 2 x viikossa ja toinen 1 x viikossa. Syksyllä 2015 ovat aloittaneet ensimmäiset ryhmät. Haastatteluun osallistuneet kaksi tyky-ryhmää ovat aloittaneet joulukuussa 2015 ja lopettaneet helmikuun 2016 loppuun.

Molemmista Tyky-ryhmistä valittiin haastateltavien joukko pienryhmähaastatteluun vapaaehtoisuuden pohjalta. Käytännössä kaikilla ryhmäläisillä oli mahdollisuus osallistua ja vain yksi paikalla olleista ryhmäläisistä halusi jäädä pois haastattelutilanteesta, kun alkukeskustelu oli käyty ennen nauhoituksen aloittamista. Toinen ryhmä oli kooltaan 10 henkilöä (ryhmä 1) ja toinen 7 henkilöä (ryhmä 2). Haastattelupäivänä ryhmässä 1 oli seitsemän osallistujaa, joista yksi päätti jäädä pois haastattelusta. Ryhmässä 2 kaikki

osallistuivat haastatteluun. Ryhmässä 1 osallistujista oli neljä naista ja kaksi miestä. Ikäjakauma 20 - 58 vuotta. Ryhmän 2 osallistujista oli kuusi naista ja yksi mies. Ikäjakauma 50 - 60 vuotta.

Ryhmässä 1 osallistujat olivat tulleet ryhmään TE- toimiston kautta, kutsuttuna palvelukeskuksesta ja yhteydenotolla projektikoordinaattoriin. Ryhmäläisillä oli erilaisia kokemuksia aikaisemmista ryhmistä, joillekin ryhmätoiminta oli uutta ja joillakin oli kokemusta esim. työvoimakursseista ja kuntouttavasta työtoiminnasta. Ryhmässä 2 osallistujat olivat tulleet kurssille projektikoordinaattorin kautta, sosiaalitoimiston kautta ja TE toimiston kautta. Neljälle henkilölle ryhmätoiminta oli uutta ja kolme osallistujaa oli ollut aiemmin kuntouttavassa työtoiminnassa.

6.4 Aineiston kerääminen

Tässä opinnäytetyössä aineisto kerättiin kahdelle tyky-ryhmälle suunnatun ryhmähaastattelun avulla. Ryhmähaastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi, koska sen avulla on mahdollista saada nopeammin tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 63.)

Molemmista tyky-ryhmistä valittiin vapaaehtoisuuteen perustuen pienryhmät (n. 7-10 henkilöä). Tässä kohtaa voidaan puhua täsmäryhmähaastattelusta (focus group interview), koska ryhmä on tarkkaan valittu ja ryhmäkoko vaihtelee täsmäryhmähaastattelussa yleensä kuudesta kahdeksaan henkilöä. Täsmäryhmiä käytetään usein silloin, kun on tarkoituksena kehitellä uusia ideoita, paljastaa kuluttajien tarpeita tai asenteita tai kehittää uusia palveluja. (Hirsjärvi – Hurme 2008:62.)

Ryhmähaastattelut toteutettiin ryhmäkertojen yhteydessä, koska muuten olisi voinut olla vaikeaa saada osallistujia mukaan. Tästä käytiin keskustelua projektikoordinaattorin ja ryhmäohjaajan kanssa. Ryhmissä oli meneillään toiseksi viimeinen viikko, mikä oli ajan kohtana hyvä, koska ryhmä oli jo lähes käyty ja kokemukset siitä olivat tuoreessa muistissa. Jos haastattelu olisi pidetty ryhmän päättymisen jälkeen, olisi voinut olla vaikeaa saada osallistujia mukaan ja pidemmän ajan jälkeen asiat helpommin unohtuvat.

Haastattelun muoto oli täsmäryhmähaastattelu, jossa aihepiirit oli etukäteen määriteltä (liite 1). Aihepiirien etukäteen määrittelyn vuoksi haastattelusta voidaan käyttää myös termiä puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin. Opinnäytetyön tekijä on myös ennalta selviteltyt tutkittavan ilmiön oletettavasti tärkeitä osia ja rakenteita ja päätenyt analyysin avulla tiettyihin oletuksiin. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 47.)

Haastattelussa on tärkeää myös saada mahdollisimman paljon tietoa käsillä olevista asioista ja siksi haastattelukysymykset tai teemat olisi ollut hyvä saada ryhmäläisten tietoon jo ennen haastattelua. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 73) Käytännössä ryhmät saivat tiedon ryhmäohjaajalta haastattelusta, mutta tarkempaa tietoa sisällöstä heillä ei ollut, koska tutkimuslupa tuli juuri ennen ensimmäistä haastattelua.

Ennen haastattelua kerrottiin ryhmälle opinnäytetyöstä suullisesti ja kirjallisesti ja heiltä pyydettiin kirjallinen lupa haastatteluun (liite 3). Kaikki haastattelun aihepiirit käytiin läpi molemmissa ryhmissä ja haastattelu-aika oli 60 minuuttia per ryhmä. Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelun alussa haastattelija päätti vielä vaihtaa kysymysten järjestystä ja aloittaa hyvinvointi ja terveys-temasta. Oletuksena oli, että puhe lähtisi tästä temasta helpommin käyntiin. Tuomi ja Sarajärvi (2009) näkee haastattelun joustavuuden juuri siinä, että kysymykset voidaan esittää haastattelijan aiheelliseksi katsomalla tavalla. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 73).

Haastattelun kulku pyrittiin pitämään mahdollisimman luontevana, eli teema-alueet ja niihin liittyvät kysymykset esitettiin siinä järjestyksessä mitä asioita tuli esiin keskustelussa. Haastattelijan kannalta on haaste edetä haastateltavien ehdoilla, mutta käydä kaikki teemat läpi. Teema-alueita ja kysymysmuotoja tulisi hahmotella riittävästi, jotta turvataan keskustelun kohdistuminen aiheen kannalta keskeisiin asioihin. Toisaalta kysymyksiä voi tarvittaessa keskustelun edetessä tarkentaa, haastattelun joustavuuden kannalta tärkeää on aktiivinen kuunteleminen. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 103 – 104.)

Työllistymisedellytyksiä edistäviä ja rajoittavia tekijöitä Salon Party-hankkeen uudessa ryhmätoiminnassa kysyttiin ryhmähaastattelussa työryhmien asiakkailta (liite 1). Haastattelu jakautui kolmeen osioon: 1) taustatietoihin 2) työllistymisedellytyksiä edistävät ja

rajoittavat tekijät ryhmätoiminnassa, jossa oli kysymyksiä neljään eri teemaan liittyen: a) ammatilliset valmiudet, b) hyvinvointi ja terveys c) elämänhallintaa ja motivaatiota edistävät tekijät ryhmätoiminnassa d) tietoisuus eri mahdollisuuksista ja velvollisuuksista 3) kehittämisehdotuksia ryhmätoimintaan työllistymisedellytysten parantumisen näkökulmasta. (Korpi 2010.)

6.5 Aineiston analysointi

Aineiston analyysin tarkoituksena on luoda selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Tätä varten laadullinen aineisto pitää tiivistää ja pyrkiä luomaan selkeyttä, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Sisällönanalyysin aikana yhdistellään käsitteitä ja sitä kautta saadaan vastaus tutkimustehtävään. Aineiston analysointi alkaa jo aineiston keruun yhteydessä. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 108, 112.)

Tässä opinnäytetyössä aineisto koostui kahdesta ryhmähaastattelusta, joista litteroitua aineistoa tuli yhteensä 30 sivua A4-koon paperilla, riviväli 1,5, fonttikoko 11. Litteroinnin jälkeen tutkija luki haastatteluja useita kertoja samalla alleviivaten alkuperäisiä ilmauksia. Alleviivatut kommentit listattiin ja niitä pyrittiin pelkistämään ja etsimään niistä samankaltaisuuksia. Analyysiyksikkö oli lauseen tai lauseiden sisältämä ajatuskokonaisuus. Tämän jälkeen muodostettiin alaluokat ja alaluokkia yhdistämällä yläluokat. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 109, Taanila 2007.)

Analyysi tehtiin aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Miles ja Huberman (1994) jakavat aineiston analyysin kolmevaiheiseksi: 1) aineiston pelkistäminen eli redusointi, missä karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois 2) aineiston ryhmittely eli klusterointi, minkä avulla aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä (liitteet 7 ja 8). Käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi, mikä nimetään luokan sisältöön sopivalla käsitteellä ja 3) teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi, jossa muodostetaan teoreettisia käsitteitä valikoidun tiedon pohjalta. Edellisen vaiheen eli ryhmittelyn katsotaan olevan osa abstrahointiprosessia. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 108 -111.)

7 Tulokset

7.1. Työllistymisedellytyksiä edistävät tekijät ryhmätoiminnassa

Mikä Salon Party-hankkeen uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa ryhmätoiminnassa edistää työllistymisedellytyksiä?

Työllistymisedellytyksiä edistävinä tekijöinä aineistosta nousi luokittelun jälkeen: **Tieto yhdistysten toiminnasta ja kaupungin palveluista, ryhmätoiminnan positiivinen vaikutus hyvinvointiin, parempi taloudellinen tilanne, vapaa-ajan liikunnan lisääntyminen ryhmätoiminnan aikana ja hankkeen työntekijöiden apu jatkopolkujen kanssa.**

Tieto yhdistysten toiminnasta ja kaupungin palveluista (sekä muu kurssin aikana tullut uusi tieto):

Salohallin ilmaiset kuntosalivuorot työttömille koettiin hyvänä ja tieto tuli usealle uutena. Moni koki tulleen uutta tietoa, mutta kaikki eivät tarkemmin eritelleet mitä tietoa he erityisesti pitivät hyvänä. Yleisesti tieto siitä että apua on saatavilla esim. yhdistysten ja vapaaehtoistoiminnan kautta tarvittaessa, koettiin hyvänä. Yksi osallistujista koki tietoisuuden Salosta lisääntyneen ryhmätoiminnan aikana.

Kaksi kertaa viikossa kokoontuva ryhmä tutustui toimintapäivinä eri kohteisiin, esim. Salon työttömien toimintaan (Työsalo), vapaaehtoistoiminta mammat ja papat, A-klinikan toimintaan (Vaihtoehto), ammattiopistoon sekä liikunta- ja kulttuuripalveluihin (liite 5). Monet ryhmäläiset kokivat Salon työttömien toimintaan, vapaaehtoistoimintaan tutustumisen ja tiedot liikuntapalveluista hyödyllisenä. Esim. ruokakassien jako, mammat ja papat vapaaehtoistoiminnan kautta saatava apu (esim. kodintarvikkeet, tekstiilit, ruoka-apu yms. tulivat esiin keskusteluissa.

Lähes kaikki keskustelut/luennot nähtiin ryhmässä 2 hyödyllisinä hyvinvoinnin kannalta. Ryhmässä 2 yksi osallistujista koki ravintotiedon lisääntyneen ja kurssin myötä oli tullut enemmän innostusta aiheeseen. Talousneuvonnan tärkeys henkiselle hyvinvoinnille tuli myös keskustelussa esiin.

Ryhmätoiminnan/ohjelman positiivinen vaikutus hyvinvointiin:

Ryhmässä 2 yksi osallistuja kertoi ryhmässä käymisen lisänneen rohkeutta ja sosiaalista kykyä. Toinen osallistuja piti työhakemuksen tekemistä ryhmässä paluuna lähelle työelämää.

Ryhmätoiminnan myötä toisten huomioiminen oli lisääntynyt, yksi osallistujista koki että kuntoutus on ryhmän aikana ollut hyväksi ja palauttanut mieleen entisaikoja. Sama osallistuja nosti esiin myös ryhmään kuulumisen tärkeyden. Yksi osallistuja koki että ryhmäpäivä on tuonut lisämaustetta harmaaseen arkeen ja tarkoituksen päivään.

Molemmissa ryhmissä porukkaa keuhuttiin yleisesti hyväksi, mikä oli motivoiva tekijä ryhmätoiminnassa käymiseen. Yksi osallistuja kertoi ilmaisutaidon tuokioiden edistäneen omien voimavarojen tunnistamista.

Yksi osallistuja koki sosiaalisen keskustelun perheen kesken muuttuneen ryhmätoiminnan myötä:

”...sitten toinen on perheen kesken tällanen sosiaalinen keskustelu, se on vähän muuttunut, kun on jotain muutakin kerrottavaa kun se mitä on kotona päivän aikana tehnyt.”

Kuntotestit ja liikunnallinen ohjelma toimintakykyä edistävänä: Käytännön harjoituksista liikunnalliset osuudet nostettiin esiin useamman osallistujan kommentteissa ja niihin oltiin tyytyväisiä. Esim. kuntotestit, talli/ratsastuspäivä, kahvakuula, jooga ja liikunta yleisesti nousivat esiin keskusteluissa. Kuntotesti ja kykyviisari nähtiin positiivisena ja monella tulokset olivat parantuneet. Kuntotestien myötä esim. pystyvyyden tunne oli parantunut osalla osallistujista.

”et meil on ollu ne kuntouttavat testit ja kaikki se on antanu tämmöst positiivisuutta, et mul on viel voimia ja jaksat et mä pystyn jotakin vielä tekemään.”

Vuorokausirytmien muuttuminen/vireystilan nousu: Yksi koki ryhmäpäivän vaikuttaneen muihinkin päiviin piristävästi. Ryhmässä 1 useammalla osallistujalla ryhmässä käynti oli vaikuttanut vuorokausirytmiiin ja he kertoivat heräävänsä aikaisemmin. Yksi osallistujista kertoi myös nukahtavansa helpommin ryhmätoimintapäivinä. Haastattelussa ei käyty keskustelua unen laadusta.

Parempi taloudellinen tilanne: Parempi rahallinen tuki oli motivoiva tekijä useammalle ryhmätoiminnassa ja se koettiin ryhmässä yleisesti hyvänä asiana. Jollakin ryhmätoimintaan osallistuminen auttoi pääsemään takaisin työttömyysturvan piiriin.

Vapaa-ajan liikunnan lisääntyminen ryhmätoiminnan aikana: Useampi osallistuja kertoi että liikuntakipinä on syttynyt ja liikunnan harrastaminen oli lisääntynyt ryhmätoiminnan aikana. Ryhmän myötä saatavat ilmaiset uimahalli/kuntosaliliput olivat osaltaan lisänneet liikunnan harrastamista vapaa-ajalla, mutta myös vanhoja liikuntaharrastuksia oli aloitettu uudestaan tai aloitettu liikunta uutena harrastuksena.

Hankkeen työntekijöiden apu jatkolukujen kanssa:

Useampi osallistuja oli hyötynyt hankkeen yhteydessä olevasta terveydenhoitajan palvelusta ja palvelu koettiin laadukkaana. Terveydenhoitajalla käynti oli sysännyt eteenpäin jatkotutkimuksia esim. lääkärissä. Yksi osallistuja oli käynyt keskustelemassa Kelan virkailijan kanssa ja hänelle oli haettu ja myönnetty Kelan kuntoutusjakso. Hankkeessa on mahdollisuus käydä Kelan virkailijan luona hanketiloissa, eli tapaamisen vuoksi ei tarvinnut lähteä Kelaan.

Toinen osallistuja koki hyötynensä TE palvelujen luennoitsijasta, joka kertoi kuntouttavan työtoiminnan paikoista. Tämän esitelmän myötä osallistuja innostui tutkimaan eri paikkavaihtoehtoja ja löysi sopivan työtoimintapaikan. Yhdelle osallistujalle löytyi työtoimintapaikka Waltti-talosta, yksi aikoi jatkaa vielä uudella kurssilla elokuussa ja kaksi oli saanut työkokeilupaikan muualta. Yksi osallistuja oli löytänyt kurssin toimintapäivän myötä uuden työpaikan. Yleisesti ryhmissä ryhmätoiminnan vetäjät saivat kiitosta toiminnastaan.

7.2 Työllistymisedellytyksiä rajoittavat tekijät ryhmätoiminnassa

Saadusta haastatteluaineistosta etsittiin vastausta tutkimuskysymykseen: Mikä Salon Party-hankkeen uudessa pitkäaikaistyöttömille suunnatussa ryhmätoiminnassa rajoittaa työllistymisedellytyksiä?

Työllistymisedellytyksiä rajoittaviksi tekijöiksi muodostui **ikä rajoittavana tekijänä, sairastaminen ryhmätoiminnan aikana, huonot kokemukset kuntouttavasta työtoiminnasta, työelämäkontaktien puute ryhmätoiminnassa ja luentojen soveltuvuus ryhmälle.**

Ikä rajoittavana tekijänä: Puheenvuoroissa tuli esiin epäily ikääntyneen työttömän pääsemisestä palkkatyöhön, iän vaikutus atk-taitoihin sekä siihen, miten aktiivisesti suunnittelee toimintaa tulevaisuudessa esim. koulutuksen tai uuden työn osalta.

Sairastaminen ryhmätoiminnan aikana:

Ainakin yhdellä ryhmäläisistä flunssan sairastaminen ryhmätoiminnan aikana haittasi osallistumista ja esim. liikunnan harrastamista. Yksi osallistuja koki tulleen kipeämmäksi kuin alussa johtuen liiallisesta istumisesta ryhmätoiminnan aikana eikä hän pystynyt osallistumaan kuntotesteihin lopussa.

Huonot kokemukset kuntouttavasta työtoiminnasta:

Yhdellä ryhmäläisellä oli huonoja kokemuksia aikaisempien kuntouttavien työtoimintapaikkojen ohjauksesta. Yksi osallistuja kyseenalaisti kuntouttavan työtoiminnan ollen avoimien työmarkkinoiden kannalla.

Työelämäkontaktien puute ryhmätoiminnassa:

Toisessa ryhmässä useat osallistujat olivat sitä mieltä, että työnhakua olisi pitänyt sisällyttää ohjelmaan enemmän, esim. konkreettista työhakemusten tekemistä ja vierailuja työpaikoissa, missä on avoimia työpaikkoja. Moni kaipasi myös lisää yhteistyötä työnantajien kanssa hankkeen puitteissa, esim. suoria kontakteja ohjaajien tuella. Keskustelussa tuli esiin toiveita saada työpaikka ryhmätoimintaan osallistumisen myötä.

Luentojen soveltuvuus ryhmälle:

Aarrekarttapäivän luento-osioon toivottiin muutosta useamman osallistujan taholta. Se koettiin liian lapsellisena kohderyhmälle ja luennoitsijan viesti siitä että kaikki unelmat voivat toteutua koettiin epärealistisena. Keskusteluissa nousi esiin myös teatteri-ilmaisun ohjaajan pitämät tuokiot, osan mielestä ne olivat hyödyllisiä ja auttoivat itsetutkiskelussa, osa taas oli sitä mieltä että ohjelman olisi pitänyt keskittyä enemmän työnhakuun.

Osa osallistujista koki että ryhmässä ei tullut juurikaan uutta tietoa toiminnasta ja palveluista Salossa, vaan vaihtoehdot olivat tiedossa jo ennen ryhmään tuloa. Käytännön tekemistä luokkatilassa olemisen sijaan toivottiin enemmän. Joillakin osallistujilla oli tullut selkäkipua istumisen vuoksi. Psykologin yksilöllistä osuutta ryhmätoimintaan toivottiin.

Useat osallistujat kokivat että kokemus omasta terveydestä ja hyvinvoinnista pysyi samana ryhmätoiminnan aikana.

8 Tulosten tulkintaa

Haastattelujen tulokset näkyvät koosteena alla olevassa kuviossa (kuvio 1). Sinisellä pohjalla näkyvät haastattelussa esiin tulleet työllistymisedellytyksiä edistävät tekijät ja reunoilla työllistymisedellytyksiä rajoittavat tekijät.

Kuvio 1. Uuden ryhmätoiminnan työllistymisedellytyksiä edistävät ja rajoittavat tekijät

Työllistymisedellytyksiä edistäviä tekijöitä tarkastellessa tiedon lisääntyminen tuli esiin ryhmäkeskusteluissa useammassa kohdassa (liite7). Myös ryhmäkeskustelun aikana jaettiin uutta tietoa, koska esim. sairastumisen vuoksi joku ei ollut voinut osallistua kaikkiin ryhmätapaamisiin ja haastattelussa tuli uutta asiaa. Osallistujissa oli myös niitä, jotka kokivat, että uutta tietoa ei tullut juurikaan. Ryhmässä 1 koettiin epätietoisuutta ryhmän

toiminnasta alkuvaiheessa. Ennako-odotukset erosivat myös toiminnan osalta toteutuksesta. Vaikka liikunnalliset ja käytännön tekemistä sisältävät tuokit olivat suosittuja, kaivattiin lisää käytännön harjoittelua ja ammatillisen osaamisen huomioimista ryhmäohjelmaan. Tämä tuli enemmän esiin ryhmässä 1. Ryhmässä 2 oltiin yleisesti tyytyväisiä ohjelmaan. Molemmissa ryhmissä syntyi ehdotuksia siitä, että ryhmätoiminnan aikana voitaisiin olla enemmän kontaktissa työnantajiin.

9 Pohdinta

Molemmissa ryhmissä haastattelu kesti tunnin ja molemmissa ryhmissä käytiin läpi samat teemat, mutta tarkentavissa kysymyksissä oli ryhmäkohtaisia eroja. Molemmat haastattelut nauhoitettiin. Nauhoitus aiheutti hieman jännitystä ainakin osalla osallistujista. Jännitystä yritettiin hälventää jo etukäteen järjestämällä haastattelu tuttuun ryhmätilaan ja pitämällä haastattelu normaalina ryhmätoiminta-aikana. Kahvia ja purtavaa oli myös saatavilla ja haastattelija muistutti ennen haastattelun aloitusta että tilassa voi vapaasti nousta välillä liikkumaan. Haastattelija muistutti vielä myös vaitiolovelvollisuudestaan ja tutkimukseen liittyvistä salassapitoasioista.

Haastattelun kysymyksissä hyödynsin Minna Korven opinnäytetyössään tekemää jaottelua työllistymisedellytyksistä. Tämä siitä syystä, että jaottelu perustui ”ensikäden tietoon” eli vajaakuntoisten työttömien henkilöiden haastatteluista saatuihin tietoihin. Toisin sanoen kaikilla haastatelluilla henkilöillä oli omakohtaista kokemusta sekä vajaakuntoisuudesta että työttömyydestä. Koska tilanne oli sama omiin ryhmähaastatteluihin osallistuvalla henkilöillä, ratkaisu tuntui siksi sopivalta.

Kaksi kertaa viikossa kokoontuvalla ryhmällä oli viikon toinen kokoontumiskerta ja haastattelu oli heillä päivän viimeinen ohjelma. Tätä ennen oli ollut jo toinen palautekeskustelu, mikä aiheutti jonkin verran turhautumista ja väsymistä osalla osallistujista ja toivetta että olisi vain yksi palautekeskustelu. Toisella ryhmällä haastattelu oli päivän ensimmäinen ohjelma, joten tilanne oli heidän osaltaan erilainen. Molemmista ryhmistä oli poissaolevia henkilöitä (1-2), heidän poissaolonsa syy ei ole tiedossa. Paikalla olevista ryhmäläisistä yksi päätti jäädä pois haastattelutilaisuudesta.

Molemmissa haastatteluryhmissä tuli esiin henkilöitä, jotka ottivat enemmän osaa keskusteluun ja toisaalta niitä, jotka jättäytyivät helpommin keskustelun ulkopuolelle. Haastattelija pyrki saamaan kaikki aktiivisesti mukaan keskusteluun. Haastattelupäivä oli ensimmäinen kerta kun haastattelija ja haastateltavat tapasivat, joten tämä saattaa luonnollisesti vaikuttaa siihen, kuinka rohkeasti omia mielipiteitä tuotiin esille. Ryhmädynamiikka vaikuttaa siihen, kuka puhuu ja mistä puhutaan. Ongelmaksi voi muodostua dominoivat henkilöt ryhmässä, mutta haastattelija voi tällöin pyytää kommentteja muilta osallistujilta. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 63.)

Koska haastateltavien määrä oli melko pieni, ei aineistosta voida tehdä mitään laajempia päätelmiä. Tiettyjä yhteneväisyyksiä voidaan kuitenkin havaita esim. Paltamon työllistämiskokeilun tuloksiin, vaikka toimenpiteet erosivatkin toisistaan. Työllistämiskokeilussa henkilöt olivat työssä työpajoissa (osa myös muualla) keskimäärin 3-4 päivänä viikossa n. 5 tuntia/pvä. Salon Party-hankkeen uudessa ryhmätoiminnassa käytiin 1-2 päivää/ viikossa 4 tuntia kerrallaan tavoitteena löytää osallistujille jatkopolkuja esim. työ, kuntouttava työtoiminta, koulutus, kuntoutus.

Kokemukset oman terveyden ja hyvinvoinnin muutoksista ryhmätoiminnan aikana voidaan sanoa jakautuneen ryhmittäin. Ryhmässä 1 useimmat eivät kokeneet muutosta omassa hyvinvoinnissa ryhmätoiminnan aikana, kun sitä kysyttiin suoralla kysymyksellä. Muutoksia esim. vuorokausirytmissä tuli kuitenkin ilmi.

Terveydentilan pysyminen samana voidaan nähdä sekä hyvänä että huonona asiana asiakkaan lähtötilanteesta riippuen. Ennen haastattelua ei ollut tietoa osallistujien terveydentilasta, joten siitä ja sen muutoksista ei voi tehdä pitäviä johtopäätöksiä haastattelun perusteella. Paltamon tutkimuksen (työllistämiskokeilu) tulokset näyttivät, että työttömyydellä ja uneen liittyvillä haasteilla on yhteys. Vaikka eroja vertailuryhmän ja työttömien välillä ei havaittu keskimääräisen yönunen pituuden suhteen, työttömät raportoivat enemmän lyhyitä yöunia, myöhäistä nukkumaanmenoaikaa ja valvomista huoltensa vuoksi. (Kokko - Nenonen – Martelin - Koskinen 2013: 84.) Myöhäinen nukkumaanmeno aika ja nukahtamisen vaikeus ja toisaalta aamujen venyminen tulivat esiin toisessa ryhmähaastattelussa.

Ryhmässä 2 useammalla oli tullut muutoksia varsinkin liikuntakäyttäytymiseen ja ryhmätoiminta nähtiin yleisesti hyvänä asiana hyvinvoinnin ja sosiaalisen kanssakäymisen näkökulmasta. Ryhmässä 1 nousi kommentteissa esiin erityisesti vertaistuen merkitys, mikä tutkijan näkökulmasta näyttäytyi yhtenä tärkeimmistä ryhmätoimintaan motivoivista tekijöistä tässä ryhmässä. Paltamon tutkimuksen tuloksissa näkyi kaikkien ryhmien osalta että työllistäminen sai aikaan sosiaalisia suhteita ja säännöllistä elämänrytmiä. Myös työkuoron ylläpito ja itsetunnon vahvistuminen nousivat tuloksissa esiin. Enemmistö piti kokeilua onnistuneena, vaikka joukosta löytyi myös niitä, jotka suhtautuivat kokeiluun kielteisesti. (Kokko - Nenonen – Martelin - Koskinen 2013: 312.)

Haastattelussa esille tulleiden asioiden perusteella osallistujien työmarkkinoille suuntautuvat toimenpiteet ryhmäaikana ja sen jälkeen olivat melko perinteisiä, kuntouttavaa työtoimintaa, työkokeilua ja uutta kurssia jatkossa kuten myös KIPINÄ projektiin osallistuneilla henkilöillä.

Kipinä-projektin tuloksissa todettiin, että työkykyongelmat olisivat edellyttäneet selkeämmin kysyntäpainotteisia toimia ja työnantajien motivoituneempaa osallistumista työllistymispolkujen rakentamiseen yhdessä projektien kanssa. (Suikkanen – Linnakangas – Harjajärvi – Martin 2005: 16.) Omassa tutkimuksessa useat haastateltavat toivoivat suoraa yhteyttä hankkeesta työnantajiin.

Salon osahankkeen projektikoordinaattorin selvityksen mukaan Party hankkeessa ollaan yhteydessä yrityksiin ryhmäläisten asioissa yleensä työkokeiluun liittyvissä asioissa. Tapauksia on ollut 1-2 hlöä per ryhmä. Ryhmäläisten kanssa käydään henkilökohtaiset keskustelut ennen ryhmää ja ryhmän aikana, joissa nämä tarpeet tai valmius avoimille työmarkkinoille tulee yleensä esille. Lisäksi ryhmissä käsitellään työnhaku-teeman alla suoraa kontaktointia yrityksiin, eli mainostetaan sitä työnhauksen välineenä ja kerätään keskustelun avulla ryhmäläisiltä vinkkejä ja kokemuksia. Yhteistyötä tehdään Walttivalmennushankkeen kanssa työntekijöiden kautta. (Salla Seppälä 2016) Työnhakuun ja työelämään liittyviä osioita oli ohjelmassa useampi 2 x vkossa käyvällä ryhmällä ja toisella ryhmällä kerran (liite 5 ja 6). CV:n päivitys tehtiin tarvittaessa kotona, mutta ohjaajilta sai tarvittaessa neuvoja ja ohjausta tähän.

Osallistujien kokemukset ryhmätoiminnasta olivat vaihtelevia. Osa toi esiin haastattelussa sen, että toiminnan tavoitteista ei ollut alussa tarkkaa tietoa ja osa oli kuvitellut toiminnan toisenlaiseksi. Esim. odotuksia työpaikan saamisesta ryhmätoiminnan myötä tuli esiin keskustelussa. Toisaalta monelle löytyi jatkopaikka kurssin jälkeen: kuntouttavasta työtoiminnasta, työkokeilun kautta, kuntoutuskurssilta, hankkeen kurssilta ja myös työpaikka. Ryhmätoiminnan sisältöön oltiin toisessa ryhmässä hyvin tyytyväisiä, toisessa ryhmässä toivottiin pääsääntöisesti ohjelman olevan enemmän konkreettisesti työhön keskittyvää ja työpaikan saamista edistävää ”suoraa toimintaa”.

Myös Kipinä-projektin eri osahankkeista kuntoutujien omat kokemukset olivat hyvin vaihtelevia ja monimerkityksellisiä, mikä tekee kokonaisuutena tulosten ja vaikuttavuuden arvioinnista haasteellista (Suikkanen – Linnakangas – Harjajärvi – Martin 2005:20).

Haastatteluryhmät olivat ikäjakaumaltaan erilaiset, toisessa ikä vaihteli n. 20 -60 vuoden välillä ja toisessa 50 - 60 vuoden välillä. Kipinä projektien eri ryhmissä toimivana nähtiin se, että kuntoutujat olivat suhteellisen saman ikäisiä. Perusteluna tässä oli esim. elämäntilanteiden samankaltaisuus ja henkilöiden samankaltaiset ongelmat. (Suikkanen – Linnakangas – Harjajärvi – Martin 2005:38). Salon ryhmistä molemmat olivat tutkijan näkökulmasta ryhmäytyneet hyvin huolimatta ikäeroista. Molemmissa ryhmissä nähtiin myönteisesti oman ryhmän tilanne. Esim. ryhmässä jossa oli suurempi ikävaihtelu, moni osallistuja kommentoi kokevansa ikäeron virkistävänä tekijänä. Toisaalta voi ajatella ikäeron tuovan enemmän haasteita ryhmäohjelman rakentamiseen ohjaajien näkökulmasta, koska elämäntilanteet osallistujilla vaihtelevat enemmän.

Työllisyydenhoidon palvelujen keskittäminen yhteen paikkaan selkiyttää asiakkaan saamaa palvelua ja toisaalta myös nopeuttaa prosesseja, jos asioita hoitavat henkilöt ovat fyysisesti samassa paikassa. Esim. terveydenhoitajan ja Kelan virkailijan palvelut olivat sellaisia, joista moni osallistuja oli hyötynyt ryhmätoiminnan aikana ja palvelu koettiin joustavana. Yhden luukun periaate todettiin hyväksi myös Paltamon työllistämiskokeilussa kuntatoimijoiden näkökulmasta, koska kokeilu mahdollisti helpommat siirtymät työkokeiluun, työhön, koulutukseen ja avoimille työmarkkinoille (Kokko – Nenonen – Martelin – Koskinen 2013: 313).

Paltamon työllistämiskokeilussa tuli vastaan myös haasteita, joihin kokeilulla ei pystytty vastaamaan. Näitä olivat kannustinloukut, ylivelkaantuminen sekä päihde- ja mielenterveysongelmat. (Kokko – Nenonen – Martelin – Koskinen 2013: 313.) Kerätär toteaa, että mielenterveysongelmia ei tunnisteta riittävästi työttömien keskuudessa ja tästä syystä tarvittaisiin interventioita, jotka kohdistuvat enemmän psykososiaalisiin ongelmiin. Palveluiden ja niiden käytön välillä on kohtaanto-ongelmia, mitkä johtuvat esim. saatavuudesta, pitkistä jonoista sekä hakeutumattomuudesta hoitoon koetusta hoidon tarpeesta huolimatta. (Kerätär 2016: 47- 48.)

TE toimisto ja sosiaalitoimisto arvioivat asiakkaiden soveltuvuutta ryhmätoimintaan heillä olevien tietojen perusteella ja lähettävät heitä Salon party hankkeen ryhmiin. Lähettävillä tahoilla ei välttämättä ole tarkkaa tietoa asiakkaan terveydentilasta, koska se on salassapitovelvollisuuden alaista tietoa. Tämän vuoksi joitakin keskeytyksiä on tullut tai asiakas ei ole aloittanut ryhmässä ja syynä on voinut olla esim. päihdeongelma. Näissä tilanteissa asiakkaita on ohjattu A-klinikan palveluihin ja terveyspalveluihin, esim. mielenterveyspalveluihin. (Salla Seppälä 2016.) Palvelujen kohdentamista helpottaisi, jos lähettävillä tahoilla olisi oikeus saada terveystietoja laajemmin. Tämä vaatisi muutoksia säädöksiin, eikä välttämättä olisi aivan ongelmatonta, koska myös terveystietojen tulkinta edellyttää ammattitaitoa alalta.

Mallia muutokseen voisi etsiä esim. Norjasta, missä on tehty vuodesta 2006 työtä työvoima, sosiaali ja terveystieteiden ja palvelujen integroimiseksi luomalla uusi NAV malli. NAV mallin tutkijat (Halvorsen ja Hvinden ja Andreassen ja Föessesöl) ovat todenneet että vanha lineaarinen työllistämismalli ei ole toimiva. Erityisesti psyykkisten ongelmien tapauksissa vaikuttavampi malli olisi ”supported employment” eli pyritään sijoittamaan henkilö mahdollisimman nopeasti normaaliin työelämään ja tukemaan työssäoloa kaikin mahdollisin toimenpitein, esim. tukihenkilön, harjoittelun, palkkatuen, koulutuksen ja seurannan avulla. (Arnkil – Spangar – Jokinen 2012:37.) Salon Party hankkeen yhtenä tavoitteena onkin etsiä linkkiä kuntouttavan työtoiminnan ja palkkatukityöllistämisen välillä.

Asiakkaiden aktivointi on lisääntynyt työvoiman palvelukeskusten toiminta-aikana ja ylipäätään työmarkkinatuen uudistuksen myötä. Uudenlaisia palveluja ja palvelukokonaisuuksia pyritään luomaan vaikeasti työllistettävien työllistymisen tueksi, mutta toiminnan

aikaansaamaa lisäarvoa olisi myös hyvä tarkastella. (Valtakari – Syrjä- Kiuru 2008: 168 -169.)

Palvelujen kannalta on haasteellista vastata tilanteisiin, joissa vastassa ovat muuttuvat työmarkkinoiden ja työelämän muutokset, ihmisten asenteet ja ei niin tarkkarajaiset fyysis-psykkis- sosiaaliset ongelmat. Vajaakuntoisuuden käsitteestä on tullut erilainen ja laajemmin ymmärretty, selkeästi diagnosoitavat vajaakuntoisuudet eivät ole enää palvelujen kannalta suurin haaste vaan eri tavoin psyykkisistä ongelmista kärsivät. Näiden henkilöiden osallistuminen työelämään vaatii työelämän ja työsuhteiden joustavoittamista ja esim. osallistumisen nostamista myös osatyökykyisille. (Arnkil 2012: 17 -18.)

Lähteet

Alatalo, Johanna – Hämäläinen, Hanna – Maunu, Tallamaria 2015. Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste. Helsinki.

Arnkil, Robert – Spangar, Timo – Jokinen, Esa 2012. Selvitys heikossa työmarkkina- asemassa olevien palveluista Pohjoismaissa sekä Alankomaissa, Iso-Britanniassa, Saksassa ja Ranskassa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 10/2012.

Aromaa, Arpo – Koskinen, Seppo 2010. Suomalaisten työ, työkyky ja terveys 2000-luvun alkaessa. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, raportti 11 /2010.

Asplund, R – Koistinen, P 2014. Onko työmarkkinoilla tilaa kaikille? Katsaus erityisryhmiin kohdistetun politiikan tuloksiin ja haasteisiin. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 22/2014

ESR Toimintalinja 5: Sosiaalinen Osallisuus ja köyhyyden torjunta. Rahoittajat STM ja ESR.

Freyer-Adam, Jenni - Gaertner, Beate - Tobschall, Stefanie - Ulrich John. Health risk factors and self-rated health among job-seekers. BMC, Public Health. December 2011, 11:659.

Gould, Raija – Ilmarinen, Juhani – Järvisalo, Jorma – Koskinen, Seppo 2006. Työkyvyn olottuvuudet. Terveys 2000-tutkimuksen tuloksia. Hakapaino Oy, Helsinki.

Griep, Yannick ym. The effects of unemployment and perceived job insecurity: a comparison of their association with psychological and somatic complaints, self-rated health and life satisfaction. *International Archives of Occupational and Environmental Health*. January 2016, Volume 89, Issue 1, pp 147-162

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.

Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuus-
katsaus 2014. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2014: 13.

Järvikoski, Aila 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveysministeriön raporteja 2013: 43, Helsinki.

Karjalainen, Jarno – Karjalainen, Vappu 2010. Kuntouttava työtoiminta – Aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Empiirinen tutkimus pääkaupunkiseudulta. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 38/2010. Yliopistopaino Helsinki.

Kerätär, Raija – Karjalainen, Vappu 2010: Pitkäaikaistyöttömillä on runsaasti hoitamattomia mielenterveyshäiriöitä. *Suomen Lääkärilehti* 45/2010, 3683–3690.

Kerätär, Raija 2016. Kun katsoo kauempaa, näkee enemmän. Monialainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi pitkäaikaistyöttömillä. Oulun yliopisto.

Kokko, Riitta-Liisa - Nenonen, Tellervo – Martelin – Tuija – Koskinen, Seppo(toim.)

Työllisyys, terveys ja hyvinvointi – Paltamon työllistämismallin vaikutusten arviointitutkimus 2009–2013 Hankkeen loppuraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Koskinen, Seppo – Lundqvist, Annamari – Ristiluoma, Noora (toim.) 2011. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. Raportti 68/2012. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.

Korpi, Minna 2010. Työllistymistekijät – vajaakuntoisen työttömän koettu työkyky ja työllistymisedellytykset. Metropolia.

Kuntoutuksen tutkimuksen kehittämisohjelma 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2003:19. Helsinki.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014. Annettu Helsingissä 30 päivänä joulukuuta 2014.

Metsämuuronen, Jari 2002. Metodologia 4 – Laadullisen tutkimuksen perusteet.

Mäkelä-Pusa, Pirkko. Työurien jatkamisen tuki. Kuntoutussäätiön työselosteita 47/2014

Nevala, Niina - Turunen, Jorma - Tiainen, Raija - Mattila-Wiro, P. Osatyökykyiset työssä-toimintamallin (Osku) toteutuminen ja hyödyt erilaisissa toimintaympäristöissä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:48.

Parpo, Antti 2007. Työllistymisen esteet. Stakesin raportteja 11/2007.

Party Salo osahankkeen tarkennettu toimintasuunnitelma 2.6.2015 . Waltti

Party projektisuunnitelma- parempaa työ- ja toimintakykyä- hanke 9.4.2015.

Pohjolainen, Pertti – Heimonen, Sirkka-Liisa 2009. Toimintakyvyn laaja-alainen arviointi ja tukeminen. Ikäinstituutti.

Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.

Salon sosiaali- ja terveystyöpalvelut 2016a. Party-hanke – parempaa työ- ja toimintakykyä. Verkkodokumentti. <<http://www.salo.fi/sosiaalijaterveystyöpalvelut/toimeentulojasosiaalinentuki/tyollistymispalvelut/partyhankeparempaatyotoimintakyky20152018/>>. Luettu 15.3.2016.

Salon sosiaali- ja terveystyöpalvelut 2016b. Toimeentulo ja sosiaalinen tuki. Verkkodokumentti. <<http://www.salo.fi/sosiaalijaterveystyöpalvelut/toimeentulojasosiaalinentuki/tyollistymispalvelut/>>. Luettu 15.3.2016.

Salon sosiaali- ja terveystyöpalvelut 2016c. Kuntouttava työtoiminta. Verkkodokumentti. <<http://www.salo.fi/sosiaalijaterveystyöpalvelut/toimeentulojasosiaalinentuki/tyollistymispalvelut/kuntouttavatyotoiminta/>>. Luettu 15.3.2016.

Seppälä, Salla 2016. Projektikoordinaattori, Party osahanke Salo. Haastattelu sähköpostilla 7.4.2016, 28.4.2016.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus 2015-2019. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Suikkanen, Asko - Linnakangas, Ritva - Harjajärvi, Minna - Martin, Maria (2005) Kokeilusta KIPINÄÄ. Keski-ikäisten pitkäaikaistyöttömien kuntoutuskokeilun arviointi. [Rehabilitation trial gives incentive. Evaluation of a rehabilitation trial for middle-aged unemployed people]. Selvityksiä 8. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Taanila, Anja 2007. Laadullisen aineiston analyysi. Oulun yliopisto.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Terveyden- ja hyvinvoinnin Laitos 2016. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Verkko-dokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja>>. Luettu 20.3.2016.

Terävä, Eeva – Virtanen, Petri – Uusikylä, Petri - Köppä, Lassi 2011: Vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, työ ja yrittäjyys 23/2011.

Tiainen, Raija 2014. Työssä jatkaminen – tukea ratkaisukeskeisesti. Opas. Työurien jatkamisen tuki. Kuntoutussäätiö, Helsinki.

Tilastokeskus 2015 <<http://www.stat.fi/til/tyti/index.html>> Luettu 28.1.2016

Tuloksellisuustarkastuskertomus 229/2011. Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 7/2011.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010: Työvoiman palvelukeskustoimintaa koskevat valtakunnalliset linjaukset.

Työvoimatutkimus 2015 <<http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx#>> Luettu 28.1.2016

Valtakari, Mikko – Syrjä, Hannele – Kiuru, Pertti 2008. Julkisen työvoimapalvelun palvelurakenteen uudistamisen vaikuttavuus. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 19/2008

Vuorento, M - Terävä, K. Osatyökykyisen työssä jatkamisen ja työllistymisen tukeminen. Kirjallisuuskatsaus ja haastattelututkimus. Kuntoutussäätiön työselosteita 48/2014.

Ylikännö, Minna – Kehusmaa, Sari toim. 2015. Muuttuva Salo.Kyselytutkimus äkillisen rakennemuutoksen alueen asukkaiden hyvinvoinnista. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 94/2015. Kelan tutkimusosasto.

Teemahaastattelu Party hankkeen TYKY-ryhmäläisille

1. Ryhmäläisten taustatiedot

- ikä?
- Miten olet saanut tiedon ryhmästä/miten olet ohjautunut ryhmään?
- Oletko ollut aikaisemmin mukana vastaavassa ryhmätoiminnassa?

2. Työllistymisedellytyksiä edistävät (ja rajoittavat) tekijät ryhmätoiminnassa

- a) (Ammatilliset valmiudet) Mikä ryhmätoiminnassa on edistänyt ammatillisia valmiuksiasi (esim. työnhaku, koulutus, osaaminen) ja miten? Onko ollut jotain rajoittavia tekijöitä? Jos niin mitä?

Mikä ryhmätoiminnassa on edistänyt työnhakuvalmiuksia?

Mikä ryhmätoiminnassa on edistänyt uudelleensuuntautumista? (esim. opiskelu, uusi työ, jatkoselvittely esim. kuntoutuspalvelut)

Mikä ryhmätoiminnassa on edistänyt aiempaa osaamista?

- b) (Hyvinvointi, terveys) Onko kokemuksesi omasta terveydestäsi/hyvinvoinnistasasi muuttunut ryhmätoiminnan aikana? (esim. kipu, fyysinen kunto) Minkä koet olleen merkittävin tekijä tähän?

Mitä muutoksia olet tehnyt arjessa, mitkä ovat vaikuttaneet hyvinvointiisi? (Esim. ravinto, uni, liikunta, alkoholi, tupakka, stressi)

Mitkä käytännön harjoitukset olet kokenut hyödyllisenä hyvinvoinnin ja terveyden kannalta?

Mitkä luennot/keskustelut olet kokenut hyödyllisenä oman hyvinvoinnin ja terveyden kannalta?

- c) (Elämänhallintaa ja motivaatiota edistävät tekijät ryhmätoiminnassa?) Onko suhtautumisesi omaan elämään ja tulevaisuuteesi muuttunut ryhmätoiminnan aikana? Jos niin miten?

Miten ryhmätoiminta on edistänyt omien voimavarojen tunnistamista? Mikä ryhmätoiminnassa on motivoinut sinua?

- d) (Tietoisuus eri mahdollisuuksista ja velvollisuuksista) Mitä uutta tietoa olet saanut ryhmätoiminnan aikana, minkä olet kokenut hyödyllisenä työ- ja toimintakykysi kannalta?
Mistä olisit kaivannut lisätietoa?

Onko jotain mitä haluaisit kehittää ryhmätoiminnassa työllistymisedellytysten parantamisen näkökulmasta? esim. mitä lisäisit ryhmätoimintaan? Onko jotain mitä haluaisit poistaa ryhmäohjelmasta? Perustele.

Tutkimushenkilötiedote

Tervetuloa mukaan kehittämään uutta ryhmätoimintaa Salon Party hankkeessa!

Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää työllistymistä selvittämällä, miten Salon Party hankkeen uusi ryhmätoiminta (tyky-ryhmät) edistää ja/tai rajoittaa osallistujien työllistymisedellytyksiä. Tietoa kerätään ryhmässä haastattelun avulla.

Opinnäytetyö on osa Metropolia Ammattikorkeakoulun Kuntoutuksen ylemmän amk-tutkinnon opintoja. Opinnäytetyön tutkimussuunnitelman ovat hyväksyneet ohjaavat opettajat Elisa Mäkinen ja Pekka Paalasmaa. Salon kaupunki ja Salon Party osahanke on myöntänyt opinnäytetyölle tutkimusluvan (päiväys).

Opinnäytetyön toteuttamiseksi kootaan molemmista tällä hetkellä kokoontuvista tykyryhmistä kehittäjäryhmä, joka kokoontuu 17.2.2016 Waltti-talossa viikoittaisen ryhmän yhteydessä (2 x vkossa kokoontuva ryhmä) ja ?.?.2016 (1 x vkossa kokoontuva ryhmä). Tapaamiskerrat kestävät n. 1 1/2 tuntia. Tapaamiskerroilla esitellään ensin tutkimusta ja kerätään tutkimusluvut, tähän on varattu n.30min. Tämän jälkeen käydään ryhmäkeskustelu/haastattelu, mikä on kestoltaan n. 45-60min.

Opinnäytetyöhön osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja jokaisella osallistujalla on oikeus keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Kehittämistyöryhmän tapaamiset taltioidaan. Kaikki kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti eikä ketään yksittäistä henkilöä voida tunnistaa lopullisesta raportista. Tutkimusaineiston analysointiin ei osallistu ulkopuolisia henkilöitä ja kaikki taltioitu materiaali hävitetään kehittämistyön valmistumisen jälkeen. Valmis työ on saatavissa elektronisena versiona Metropolia Ammattikorkeakoulun kirjaston Theseus -tietokannasta ja se löytyy myös kansitettuna koulun kirjastosta.

Annan mielelläni lisätietoa opinnäytetyöhön liittyen. Yhteystietoni ovat tämän tiedotteen ala-laidassa.

Mirkka Sanden

mirkka.sanden@sposti.net

p. 0503478454

Suostumus tutkimukseen osallistumiseen

Olen saanut, lukenut ja ymmärtänyt Mirkka Sandenin opinnäytetyötä koskevan tutkimushenkilö-tiedotteen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksen tarkoituksesta, tietojen keräämisestä ja säilytyksestä, ja minulla on ollut mahdollisuus saada lisätietoja suullisesti.

Ymmärrän, että osallistumiseni tutkimukseen on vapaaehtoista ja voin perustelematta keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen milloin tahansa. Keskeytyksen ilmoitan tutkimuksen tekijälle joko suullisesti tai kirjallisesti. Tutkimuksen tekijän yhteystiedot löytyvät tämän suostumuslomakkeen alalaidasta.

Suostun osallistumaan tutkimukseen vapaaehtoisesti.

Paikka ja aika

Suostumuksen antajan allekirjoitus

Paikka ja aika

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus

Mirkka Sanden

mirkka.sanden@sposti.net

p. 0503478454

Suostumus allekirjoitetaan kahtena kappaleena, yksi suostumuksen antajalle ja yksi suostumuksen vastaanottajalle.

1. Mitkä ovat työllistymisedellytyksiä edistävät tekijät ryhmätoiminnassa?

alaluokka	yläluokka	päälouokka
tieto vapaaehtoistoiminnasta		
vapaaehtoistointaan tutustuminen		
tieto Työsalon toiminnasta (esim. kurssit, edullinen ruokailu, työpaja)		
tieto A-klinikan toiminnasta		
tieto kaupungin liikuntapalveluista (ilmaiset kuntosalivuorot, liikuntatarjonta)	Tieto yhdistysten toiminnasta ja kaupungin palveluista	
tieto harjoittelupaikoista		
tieto avusta tulevaisuudessa (esim. neuvonta, ruoka-apu, vaatteet yms.)		Tiedon lisääntyminen ryhmätoiminnan aikana
tietoisuus Salosta		
monipuolinen ohjelma, hyvät järjestelyt	Tiedon lisääntyminen ryhmätoiminnassa olleiden keskustelujen ja tuokioiden myötä	
ravintotiedon hyödyntäminen lisääntynyt		
kaikki tietoa lisäävä keskustelu		
taloudellisen tilanteen parantuminen		

liikunnallinen ohjelma		
kuntotestit auttaneet hahmotamaan omaa toimintakykyä	kuntotestit ja liikunnallinen ohjelma koettu toimintakykyä edistävänä	
käytännön tekeminen ollut hyvä		
vuorokausirytmien muuttuminen		
vireystilan nousu	Vireystila noussut/koettu terveys pysynyt samana tai parantunut	Ryhmätoiminnan positiivinen vaikutus hyvinvointiin
koettu terveys pysynyt samana		
mukavat ryhmän vetäjät		
Ryhmässä toimiminen hyvinvointia lisäävänä tekijänä		
ryhmätoiminta antanut voimia jatkoon		
ryhmään kuulumisen tuonut lisää rohkeutta ja sosiaalisuutta	Ryhmätoiminta vaikuttanut positiivisesti eri tavoin	
arjen rikastuminen (sisältö, erilaisten ihmisten tapaaminen)		
henkinen puoli piristynyt paljon		
ryhmään kuulumisen jaksamista edistävänä tekijänä		
vapaa-ajan liikunnan tukeminen (ilmaiset uimahalli +kuntosaliliput kurssin aikana) lisännyt liikunta-aktiivisuutta		
kiinnostus liikuntaan lisääntynyt	Vapaa-ajan liikunnan lisääntyminen ryhmätoiminnan aikana	
liikuntaharrastusten lisääntyminen		

TE-palveluiden luennoitsija auttoi eteenpäin (kertoivat kuntouttavan työtoiminnan paikoista)		
Kelan työntekijä hanketoissa auttoi kuntoutuskursseille pääsyssä	hankkeen työntekijöiden apu jatkopolkujen kanssa	
jatko ryhmätoiminnan jälkeen sovittu (esim. kuntouttava työtoiminta, työkokeilu)		
terveydenhoitajan palvelu hankkeessa		
talousneuvonta ollut hyvä henkiselle hyvinvoinnille		

Mitkä ovat työllistymisedellytyksiä rajoittavat tekijät ryhmätoiminnassa?

alaluokka	yläluokka	pääluokka
palautekeskustelua on liikaa	liikaa palautekeskustelua	
liikaa samoja kysymyksiä		
omasta ammatista ei ole puhuttu	ammattillista osaamista ei huomioitu riittävästi	
ammattillista osaamista ei ole lisätty		
ei juurikaan uutta tietoa tullut oman kokemuksen mukaan		
epätietoisuus ryhmän toiminnasta ryhmää aloittaessa	epätietoisuus ryhmän toiminnasta /toiminta ei vastannut ennako-odotuksia	
mielikuva ryhmästä toisenlainen, ei koettua edistymistä ryhmätoiminnan aikana		
epätietoisuus ryhmässä esille tulleista asioista esim. uimaliiput		
kipu lisääntynyt		
sairastaminen kurssin aikana	sairastaminen kurssin aikana	
ollut välillä raskasta, vaikka onkin hyvä porukka		

joutunut aiemmin keskeyttämään kuntouttavan työtoiminnan heikon ohjauksen vuoksi	huonot kokemukset kuntouttavasta työtoiminnasta	
ei näe kuntouttavaa työtoimintaa vaihtoehtona		
ikä palkkatyön saamista rajoittavana tekijänä		
iän vuoksi ei suunnittele aktiivisesti jatkoa	Ikä koettuna rajoittavana tekijänä	
ei mahdollisuutta tietokoneen käyttöön (ikään viittaaminen, puuttuvat taidot, ei konetta itsellä)		
avoimien työpaikkojen aktiivisempi etsiminen ryhmässä		
enemmän työnhakua		
työhakemusten tekemistä enemmän	työnhakua enemmän ohjelmaan	
pitkäaikaistyöttömänä väsy työ hakemiseen, kannustusta työnhakuun		Kontaktien lisääminen työelämän suuntaan
vierailu työpaikoilla missä avoimia paikkoja	lisää yhteistyötä työnantajien kanssa hankkeen puitteissa	
yhteydenotto työnantajiin hankkeen puitteissa		

aarrekarttapäivän luento ei ollut kohderyhmälle soveltuva		
luennoitsijan uskottavuus tärkeää terveyskäyttämiseen liittyvissä asioissa		
Ryhmän alussa ohjaajien pitäisi erityisesti ottaa huomioon, että osallistujia voi jännittää kovin	Luentojen/ keskustelujen soveltumattomuus ryhmälle/yksilölle	
huonosti käyttäytyvien henkilöiden ei saa antaa kontrolloida ryhmässä		

